

2015 nr 4
Fåglar
i Närke

Stefan Larsson

Fåglar i Närke

Årg 37 2015 Nr 4

Närkes Ornitologiska Förenings medlemstidning

Ansvarig utgivare: Ulf Jorner, Måbärsvägen 11,
703 75 Örebro. E-post: ulf.jorner@spray.se

Redaktionsgrupp

Åke Lorin Brantströms gränd 12, 702 28 Örebro,
Tel. 019-24 49 32, 070-326 90 02.

E-post: ake.lorin@telia.com

Magnus Helleryd, Tel. 019-29 86 92, 070-238 37 93

E-post: magnushelleryd@hotmail.com

Ann-Margret Elmroth, Tel. 019-32 01 83,

070-637 15 95. E-post: elmroth@telia.com

Marianne Johansson, Tel. 019-36 17 75,

070-656 63 69. E-post: marianne-j@telia.com

Anita Ahlberg, Tel. 070-717 72 32,

E-post: nitan_9000@hotmail.com

Adressändringar

sänds till: Närkes Ornitologiska Förening c/o

Åsa Bengtsson, Loggatan 13, 70228 Örebro.

Tel. 073-332 20 31, 019-33 35 27.

E-post: asa.bengtsson@orebro.se

Manusstopp

för Fåglar i Närke 2016 nr 1 är den 15 feb.

Närkes Ornitologiska Förening

En ideell regionalförening av Sveriges Ornitologiska Förening - BirdLife Sverige. Medlem i Närkes Ornitologiska Förening blir man genom att sätta in årsavgiften

på plusgiro 430 33 22-4 eller bankgiro 5747-3357. Årsavgiften är för vuxen 200 kr, för familjemedlem 50 kr (erhåller ej medlemstidning), för ungdomsmedlem (13-20 år) 100 kr och för barn (1-12 år) 50 kr. Medlem i NOF erhåller vår medlemstidning som utkommer med fyra nummer per år.

NOF:s föreningslokal

För sammanträden och bibliotek finns vi i Föreningarnas hus Slottsgatan 13A. För utställningsmateriel, holkar m.m. används källarlokalen Hagmarksgatan 9, Örebro

NOF:s hemsida

www.sofnet.org/nofnet

Du är välkommen att besöka NOF:s hemsida där du finner information om föreningens verksamhet.

**Upplev naturen närmare
med en kikare från oss**

Välkommen in!!

kikarproffsen

A-FOTO
BUTIK & ATELJÉ

Filarevägen 3 (Lillån) 019-250623 www.a-foto.se

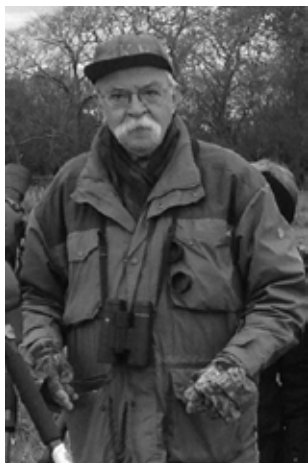
Omslagsbild: **Grönsiska** *Carduelis spinus* efter en akvarell
av Staffan Ullström. text: Ann-Margret Elmroth

På ett sätt är det inte svårt att förstå att man förr i tiden hade grönsiskan som burfågel i vårt land. En pratsammare, livligare och mer ljusfärgad fågel är det svårt att tänka sig och knappast en näpnare heller. Den är bara ca 12 cm lång, har en kluven stjärt med gula kantfjädrar och svart spets, och två gula vingband som syns tydligt i flykten. Hela fågeln skimrar i grönt. Hannen har svart panna och haklapp medan honan och ungfåglar utmärks av markanta längsgående streckningarna på buksidorna. På ett annat sätt är det obehagligt att tänka på att man ville hålla denna lilla fågel fången inomhus. Den vill ju hela sommaren hålla till i storskogen längst upp i en grantopp. Hannen ska sitta där och kvittra och då och då kasta sig ut i solskenet medan den visslar *diyö* följt av *spiinz*. Det är så han hävdar revir. Honan ligger i det bo hon byggt längst ut på en grangren av torra kvistar och grässtrån, skägglav och spindelväv. Hannen matar henne med kottfrön ända tills de 4-6 ungarna har kläckts. De behöver mer proteinrik föda och då är föräldrarnas förhållandevis långsträckta och spetsiga finknäbb bra att plocka bladlöss med. Vanligtvis föder grönsiskorna upp två kullar. På hösten samlas siskorna i flockar och drar söderut. Då får stadsborna sin chans att se siskor på nära håll. Åtminstone om de tar sig till insjöar och vattendrag där grå- och klibbal växer. Alfrön är en eftertraktad föda vintertid. Man kan inte säga att de låter maten tysta mun precis, men man kan ändå inte beskriva det ljud som hörs vid de träd där hundratals siskor slagit sig ner som öronbedövande. Det är svårt att slita sig från den matglädje och det jubel man möts av. När alen är tömd på frön ger fåglarna sig iväg i en väl samlad tropp till nästa matställe. De flyger sällan långt och inte särskilt fort heller. De tjattrar iväg i typisk bågflykt. En och annan drabbas av törst och slår sig ner vid första bästa vattenpuss. Det är då man kan studera grönsiskor närmare för skygga är de inte. De har sluppit att lära känna människor som farliga där de har hållit till uppe i resliga granar. Har man tur behöver också en eller annan gråsiska som slagit följe med släktingarna dricka vatten och den får bli grädde på moset. Den är också bedårande, för att inte tala om den sällsynta snösiskan.

Ordföranden har ordet

Ulf Jorner

Foto: Marianne Johansson

När jag skriver det här är det höst. Den vår de svaga kallar höst enligt Karlfeldt. Men hur som helst en konstig höst. Oktober var rekordtorr, vilket inte gladdade svampplockarna. Och även om vi har haft någon frostnatt, så är det ännu i mitten av månaden tio grader varmt på dagen och några plusgrader på natten.

Hur har detta påverkat fågellivet i Närke? Ja det tydligaste är väl att vi har mängder av gäss i landskapet, gäss som vid det här laget borde vara betydligt längre söderut. Vid Västra rakan vid Kvismaren finns just nu tusentals sädgäss, något tusental vitkindade gäss och hundratals spetsbergsgäss. En imponerande syn, inte minst när någon havsörn får dem att leka Hela havet stormar. Starar och tofsvipor dröjer sig också kvar.

Jag gillar faktiskt hösten, med fina färger i naturen och med svamp och bär att plocka. Men jag måste medge att det vad gäller fågel-

livet är litet av en nedtrappningsperiod. Visserligen finns det en chans att se sydsträckande vadare och andra fåglar, inte mist om man tar sig ned till Skåne eller Öland. På Öland kan man också ha turen att få se en skymt av någon vinddriven östlig sångare eller annan raritet. Det ”vanliga” fågellivet går dock ner på sparlåga. Frågan är om inte vintern är mer intressant.

Jag hoppas att vi när detta läses har fått en bra vinter, inte alltför kall, men med ett fint snötäcke. Och fina möjligheter att se trevliga, om än huvudsakligen vanliga, fåglar vid våra fågelmatningar. Eller litet ovanligare, om man endera bor nära en bra skog eller besöker en matning som ligger så till. Glöm förresten inte att rapportera Vinterfåglar inpå knuten!

Något helt annat. Kent Halttunen skriver i detta nummer av Fåglar i Närke om etiska aspekter på fågelskådning. Grundregeln är naturligtvis att titta på fåglar på sådant sätt att de inte störs. Kent exemplifierar med fågelfotografering, vilket nog är det område där det görs flest övertramp. Men vi ”van-

liga” skådare bör också ta till oss av det som han skriver. Tänk på att inte störa eller stressa fåglar, det gäller inte minst vid häckplatser! Och om någon uppträder olämpligt, gör som Ronnie! Säg till, på ett trevligt sätt naturligtvis.

Till sist en god nyhet. NOF har inlett ett samarbete med A-foto, som blir NOF:s officiella samarbetspartner vad gäller kikare. Samarbetet innebär att A-foto ger 10 % rabatt på hela sitt ordinarie kikarsortiment till medlemmar i NOF. Dessutom får NOF som förening en s.k. kickback på 5 %. (Man lär så länge som man lever. Jag hade aldrig träffat på begreppet kick-back förut, men nu vet jag att det innebär att vi får en andel av försäljningssumman till föreningen.) Om du köper en kikare med ordinarie pris 5 000 kronor, så får du den alltså för 4 500 kr medan NOF får 250 kr till sitt arbete. Så kolla med A-foto ute i Lillån när du tänker köpa ny kikare!

Jag vill avslutningsvis passa på att önska alla NOF:are en God Fortsättning på julhelgen och ett Gott Nytt Skådarår! 🐦

NOF:s styrelse

Ordförande

Ulf Jorner, Måbärsvägen 11, 703 75 Örebro
Tel. 019-31 21 46, 070-661 66 55
E-post: ulf.jorner@spray.se

Vice ordförande, inventeringsansvarig och resor
Ronnie Lindqvist, Bertil Waldéns gata 6, 702 15 Örebro, Tel. 019-10 23 33, 070-262 14 17
E-post: lindqvist_ronnie@hotmail.com

Åsa Bengtsson, Kassör, Medlemsregistrering
Loggatan 13, 70228 Örebro. Tel 073-332 20 31, 019-33 35 27. E-post: asa.bengtsson@orebro.se

Kent Halttunen, Sekreterare, Informationsansvarig. Nygård, Norra Folkavi, 71991 Vintrosa. Tel. 070-216 11 30. E-post: kent.halttunen@tele2.se

Rolf Hagström, Fågelskydd. Wårnsta Ödebo 661, 694 95 Vretstorp. Tel. 0582-70017, Tel. 076-142 17 21. E-post: rolf.hagstrom@gmail.com

Bengt Jalsborn, Utbildning, Lotteri- och försäljningsansvarig. Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro, Tel. 019-12 70 80, 070-113 47 99
E-post: b.jalsborn@gmail.com

Per Karlsson Linderum, Exkursionsansvarig
Babelsvägen 2, 697 74 Sköllersta
Tel. 019-18 84 14, 072-225 00 63
E-post: per.karlsson.linderum@gmail.com

Suppleanter

Håkan Carlestam, Inomhusmöten
Engelbrektsgatan 13B, 702 12 Örebro
Tel. 070-531 14 20
E-post: carlestam@gmail.com

Lars Johansson, Fågelskydd och exkursionsansvarig. Holländaregatan 22, 702 86 Örebro
Tel: 070-558 99 06,
E-post: lars.h.johansson@orebro.se

Kallelse till årsmöte 2016

Medlemmar i Närkes Ornitologiska Förening kallas till årsmöte torsdagen den 18 februari 2016 kl. 19.00 i Vasakyrkan, Vasagatan 6-8 Örebro.

- §1 Val av ordförande för årsmötet.
- §2 Val av sekreterare för årsmötet.
- §3 Val av två justeringsmän att justera års-
mötesprotokollet.
- §4 Fråga om årsmötet utlysts i behörig ord-
ning (senast fjorton dagar före mötet).
- §5 Föredragning av styrelsens årsberättelse
och redovisning av räkenskaperna.
- §6 Föredragning av revisionsberättelsen.
- §7 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
2015.
- §8 Val av ledamöter i styrelsen (tre ordinarie
ledamöter för två år och två suppleanter för
ett år).

- §9 Val av två revisorer för 2016 samt två re-
visorssuppleanter (vardera för ett år).
- §10 Val av valberedning (sammankallande
och två ledamöter).
- §11 Fastställande av budget för 2016.
- §12 Fastställande av årsavgift för 2017.
- §13 Ärenden som styrelsen förelägger års-
mötet.
- §14 Av medlem skriftligt framställt, moti-
verat förslag som kommit styrelsen till-
handa före den 15 januari 2016.
- §15 Övrigt av medlem framställt förslag,
som styrelsen tagit ställning till.
- §16 Årets Gulsparv.
- §17 Övriga frågor.

Efter årsmötet fortsätter kvällen enligt pro-
grammet för inomhusmöten.

Välkomna!

Studiecirkel 2016

Närkes Ornitologiska Förening kommer under våren att ge den traditionella nybörjarcirkeln för femte året. Cirkeln arrangeras i samarbete med Studieförbundet.

Börja skåda fågel

Under våren 2016 anordnas en studiecirkel - inomhusträffar varvat med fågelutflykter - för de som är intresserade av fågelskådning på nybörjarnivå. Inga förkunskaper krävs för deltagande. Vi träffas totalt tio träffar under april och maj. Två av utflykterna är på onsdagskvällar, tre på söndagmornar. Alla inomhusträffar är på onsdagskvällar.

Första mötet är onsdagen den 6 april kl. 18.00 i Studieförbundets lokaler i Föreningarnas hus på Slottsgatan 13A. Ledare för kursen är Ulf Jorner och Bengt Jalsborn.

Anmälan sker till Studieförbundet tel. 019-16 83 10 eller 16 83 13 eller per e-post carl.eriksson@studieforbundet.se. Upplysningar om cirkeln kan också fås genom Bengt eller Ulf, tel. 070-113 47 99 resp. 070-661 66 55.

Nominera kandidat till Årets Gulsparv

Medlemmarna i Närkes Ornitologiska Förening beslutade vid årsmötet 2013 att dela ut ett pris till en person eller grupp av personer som har gjort insatser inom fågelintresse, fågel-skydd eller fågelforskning.

Priset som Årets Gulsparv 2014 gick till Olle Liljedahl. Årets Gulsparv 2015 delades ut till Märkplats Venan för dess mångåriga arbete med ringmärkning.

Nu är det dags att nominera lämplig kandidat

till Årets gulsparv. Det ska delas ut i samband med årsmötet i februari. Vem tycker du har gjort sig förtjänt av priset? Ta kontakt med någon i styrelsen och presentera din kandidat! 🐦

Ekonomia
Redovisningskonsult AB

Telefon 019-58 10 45

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

Skänk vinster till månadslotteriet!

Vi behöver nya vinster till lotteriet vi har vid våra inomhusmöten. Inte så stora och dyra utan t ex ett paket kaffe, böcker, någon pryl för vår fågelnädd och nytta, fågelmat som talgkollar, solrosfrön och jordnötter. Hela vinsten går direkt in i föreningskassan. Ansvarig är Bengt Jalsborn, tel 019-12 70 80. Det går att lämna vinster vid varje månadsmöte.

Ett stort tack på förhand!
Styrelsen

Rättelse

I FiN 2015 nr3 fanns ett reportage om pilgrimsfalk på s. 17. Fel fotograf har angivits där. Rätt skall vara: Foto Kjell Bond.

Öland 8-11 oktober

Bengt Andersson

Klockan är strax före åtta på torsdagsmorgonen när minibussen stannar utanför mitt hus.

Ut kommer chauffören/reseledaren Ronnie Lindqvist och öppnar bagaget så jag som näst sista påstigande kan packa in, stiga in och hälsa på nya bekanta, Marianne Johansson, Gun Isacson och Marianne Palm. Anders Eriksson hämtas upp i Askersund.

I bil två färdas Gunnar Eriksson, Ami Sundén, Gunilla Persson, Åsa Bengtsson och Hans Börjeson.

Vi far iväg till första mål, Café Colombia i Kisa, där vi stämt möte med den andra bilen. Där blir det trevligt förmiddagsfika med presentation och planering av resan.

Efter ett lunchstopp i Kalmar slår vi vad om vilken fågel som dyker upp först. Storskarv blev det och den ses från krönet av bron.

Första stoppet på Öland blir i Beijershamn där vi gick längs stranden och fick en smakstart, bl.a. i form av en skaplig flock vitkindade gäss, många sorters änder, måsar, trutar, småfåglar och vadare. Stiligast tyckte jag var de 4 myrspovarna som provianterade längs strandkanten. 41 arter fick vi där!

Sedan vi helt kort checkat in på Södra bruket som var vårt hem dessa dagar blev det en tur till Pilekulla och Gammalsby som inte bjöd på några större sensationer. Vi hoppades bl.a. på "BK", brandkronad kungsfågel. Efter detta gjorde vi oss hemmastadda, hade artgenomgång och "trutkurs".

Alla 3 morgnar, fredag-söndag, åkte vi raka spåret till Ottenby och spanade ut mot havet, i trädgårdarna och varhelst fåglarna fanns. Trevlig skådning som bjöd på allt från mängder av kungsfåglar och rödhakar till lommar, ejdrar, tordmular och havsörnar. Drygt 60 arter sammanlagt.

Förutom de väldigt oskygga kungsfåglarna gjorde dvärgbeckasinen vid gömslet med sitt inygande och steppande födosök mest intryck

Foto: Marianne Johansson

Några av årets deltagare framför vårt "stamlokus" i Kisa vid Ölandsresor. Fr.v. Gunnar Eriksson, Hans Börjeson, Åsa Bengtsson, Ronnie Lindqvist, Ami Sundén, Gunilla Persson, Bengt Andersson, Gun Isacson och Anders Eriksson. Saknas gör fotografen och Marianne Palm.

Brunänder

Foto: Bengt Andersson

på mig. Kanske också den varfågel som jagade en småfågel bara 10 m från oss. Förmodligen en kungsfågel!

Kaffet vid 9 inne på Blå Fågeln var inte heller dumt.

Resten av dagarna blev det både planerad skådning och drag.

Andra dagen besöktes Södra lunden bland småfåglar som stenknäck, svarthätta och mindre flugsnappare. Efter det gav vi oss iväg mot Össby där en fjällpipare larmats. Det var inte lätt att se den bland 200 ljunpipare. Några lyckades.

Sedan bar det av till Sandby skjutfält där mängder av skådare samlats för att få en skymt av den i gammalt gräs smygande brunångaren. Något som var lättare sagt än gjort

Bättre gick det vid Stenåsabadet där alla kunde njuta av den vackra berglärkan som trippade behändigt nära oss i tången. Vid det här laget kurrade det rätt skapligt i magarna, speciellt i den undervecklade, och eftersom restaurangerna antingen var

stängda eller fullbokade blev det hämtpizza. Efter det och artgenomgång lägrade sig lugnet snabbt i Södra bruket.

Dag 3. Efter Ottenby besökte vi herr och fru svart rödstjärt vid träskofabriken i Grönhögen. Strax bredvid fanns det en trevlig damm där smådoppingar, sothöns, vigg, brunänder och småskrakar visade upp sig fint.

Efter ett kort stopp vid Västerstadsviken blev det en tripp till Stenåsa med besök i naturbokhandeln och "lufsa" i restaurangen för dem som ville.

I Färjestaden provianterade vi och sedan bar det iväg till Kungsstenarna, Ottenby, där en "skum" svarthakad buskskvätta kunde skådas fint när den fångade insekter. I skrivande

De stora flockarna av vitkindade gäss är karakteristiskt för Öland denna tid på året.

Foto: Bengt Andersson

Kungsfågel

Foto: Bengt Andersson

stund är den artbestämd till någon form av vitgumpad buskskvätta, ny art sedan dec, 2012, vilket innebär att alla fick minst ett livskryss på resan. Jag fick 7.

Sista "arbetsuppgift" blev att tillsammans med ca 200 andra skådare försöka spana in en tajgablåstjärt i Torngård. Några av oss fick korta skymtar av den, ingen drömboss såg det ut att bli, men när vi satte oss i bilarna för att lämna platsen såg vi en skara som verkade fått span på den. Mycket riktigt, från vägen över ett fält såg vi den mycket bra. Nöjda åkte vi till vandrarhemmet och intog så småningom en delikat fisksoppa tillagad av tjejerna. Nöjda, trötta och mätta var vi men det hindrade inte gubbgänget att sprudla av samtal en bra stund efter nionyheter. Härligt att lära känna nya trevliga människor.

Sista dagen bjöd på Ottenby på bl.a. den redan nämnda dvärgbeckasinen. Ett besök vid Gammalsbyören, Sebybadet, resulterade bl.a. i 7

rastande kustpipare och slutligen ett annorlunda Ölandsmöte med en sparvuggla i Skärlövs hamn.

Sedan bar det av mot fastlandet. Hur var det då med flasknosdelfinerna? Öresvin! Jo, 2 av de sedan en tid i Östersjön huserande delfinerna befann sig nu inne i Figgeholms hamn. Det blev ett härligt och nära möte med dessa fascinerande djur som vare sig är fågel eller fisk, men kanske mitt emellan, bekväma med både vatten och luft. Hur som helst har de, liksom vi, massor av tid att spendera på annat än det som är absolut livsnödvändigt. Bland det trevligaste för mig är att lära känna fåglarna tillsammans med likasinnade. Gärna

på nytt

Vill med dessa ord tacka alla er som arbetar ideellt i NOF för att t.ex. fixa till en sådan här fantastisk resa. Den gav en rookie som mig mersmak, det var inte min sista resa med NOF! 🐦

Berglärka

Foto: Bengt Andersson

Rynningeviken 2015

Leif Sandgren

Vegetations- och betesbeskrivning

Rävgångsmaden med Rävgången samt Lagunen innanför Strandpromenaden

På senare år har maden varit mycket välbetad, så även i år, nu av både nötkreatur och får. Mindre nederbörd än vanligt under högsommar/tidig höst gjorde också att endast små öppna vattenytor fanns på maden senare under hösten, förutom förstas Lagunen innanför Strandpromenaden.

Fågelinventeringar

Rävgångsmaden

Rävgångsmaden inventerades i år 12 gånger från mitten av mars till mitten av juni. Inventeringarna har bestått av:

– boräkning kombinerad med observationer

av ungfåglar för svanar, gäss, änder, måsar och tärnor.

– observationer av spelflygande och/eller varnande fåglar, främst vadare

– observationer av rastande arter

– dessutom genomgång av rapporter som många fågelintresserade lagt in på Artportalen.

Vi startade fågelinventeringarna på Rävgångsmaden redan 1995 direkt efter det att den igenväxande björk/videskogen avverkats och maden bearbetats. Genom alla år har inventeringen gjorts på samma sätt och efter vedertagna metoder för att vi ska kunna göra någorlunda riktiga jämförelser. Svårigheter finns dock, framförallt är grågäss svåra att räkna, ruvande grågäss kryper ihop och gömmer sig i vegetationen så snart de känner sig observerade.

Några kommentarer till tabellen:

Skäggdopping två par men endast det ena häckade, inga ungar dock

Gråhakedopping 3 par varav två häckade, resulterade i bara 2 ungar

Resultat, antal par av våtmarksarter, 2004-2015

Art/år	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Skäggdopping	2	1	1	2	4	3	3	2	2	4	3	1
Gråhakedopp.	-	-	-	-	1	1	1	2	4	4	3	3
Svarthakedopp	0	0	1	2	2	1	4	4	3	7	6	6
Smådopping	-	-	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Knölsvan	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	3	3
Sångsvan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Snatterand	2	1	3	2	2	4	3	2	2	2	2	1
Gräsand	4	3	4	10	8	12	14	5	9	15	10	8
Kricka	3	1	4	3	2	4	3	2	6	3	2	1
Arta	1	0	1	0	0	1	2	0	1	1	0	0
Skedand	2	2	3	3	2	3	2	2	2	1	2	1
Knipa	1	1	2	2	2	2	5	2	3	2	2	2
Vattenrall	-	-	1	2	2	1	2	2	1	2	1	2
Småfl sumphöna	0	1	1	1	2	1	1	1	1	0	3	0
Rörhöna	-	-	1	1	2	2	1	2	2	1	6	1
Sothöna	3	4	6	8	10	10	8	5	14	20	27	18
Trana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strandskata	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mindre strand	3	1	2	2	1	1	1	2	3	4	2	1
Tofsvipa	6	11	3	10	6	8	6	4	8	8	10	8
Enkelbeckasin	4	9	2	3	2	5	4	1	3	4	5	1
Rödbena	3	4	3	5	2	3	3	3	4	4	6	5
Skrattmås	4	17	150	200	300	150	1000	400	500	500	280	400
Fiskmås	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Gråtrut	10	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Fisktärna	1	0	0	0	1	1	1	1	2	4	4	0
Antal par	50	58	190	257	356	216	1044	444	571	588	379	465
Antal arter	16	15	19	17	21	21	20	19	20	19	21	18
Antal par exkl. skratmås	46	41	40	57	56	66	44	44	71	88	99	64

Knölsvan visserligen tre par men bara två av dem häckade. Resultatet blev endast en flygg unge.

Sångsvan. Liksom i fjol fanns ett par (samma par?) på maden under hela perioden. Kommer de tillbaka 2016?

Snatterand. En konstaterad häckning, hona med 7 små ungar sågs av Lennart Eriksson 31 juli

Knipa häckar i holkar i närheten

Vattenrall hördes på två olika ställen i norra kanten under större delen av perioden

Mindre strandpipare en fågel spelflygande utanför Pers Hög under en veckas tid i slutet av april. Även en hona när-

Häckande grå- och kanadagäss åren 2005-2014

År	Art Grågås		Kanada-gås		Gåshybrid (grå- o kanada-gås)
	par/ungar	medel-tal	par/ungar	medel-tal	
2005	18 / 95	5,2	4 / 17	4,2	
2006	18 / 105	5,8	3 / 10	3	
2007	25 / 150	6	17 / 41	2,4	
2008	55 / 220	4	14 / 40	2,9	
2009	40 / 137	3,4	8 / 55	6,9	
2010	37 / 107	2,9	17 / 43	2,3	
2011	41 / 89	2	12 / 48		
2012	60 / 100	1,7	8 / 32	4	1 par +1 unge
2013	40 / 78	1,9	10 / 48	4,8	1 ensam individ
2014	100 / 75	0,75	13 / 16	1,2	Häckning! Se text
2015	20 / 54	2,7	4 / 27	6,7	4 individer, ingen häckning

varande men häckning kunde inte konstateras.

Skrattmås tiden 7-27 maj varnade som mest

800 fåglar i två delkolonier, dels nära Strandpromenaden (300), dels nära Grusvägen (500). Bedöms vara ca 400 par som häckade. Det sker ett stort utbyte av fåglar mellan Rävängängen och Oset under häckningsperioden så antalet par kan variera rätt kraftigt på båda lokalerna, även under samma säsong. Den 4 juni räknades 40 pulli, den 13 juni kunde 29 ungar ringmärkas. Antalet var betydligt större men Lennart och jag orkade bara inte jaga ifatt fler. Att ta sig fram med vadarstövlar/vadarbyxor i dygt vatten och ojämn botten tar på krafterna!

Fisktärna har tidigare häckat med några få par på Ensamma Stenen i Lagunen innanför Strandpromenaden. I år var det dock alltför trångt med skrattmåsbön så de fick inte plats. 🐾

Fåglar i våtmarkerna vid Oset

Lars Johansson

Några betraktelser kring inventeringarna 2007 - 2015

På olika sätt har fågellivet vid Oset genom tiderna studerats och noterats. Den kanske första är från 1863 skriven av Viktor Högberg och titulerad "Örebrotraktsens foglar". År 1874 utkom avhandlingen "Om fåglarnas flyttvägar" där zoologen J. A. Palmén omnämner några fynd av högarktiska fåglar, som gjorts i det inre av Mellansverige och särskilt vid Örebro. Mycket har hänt sedan dess. En del fågelarter har kommit och andra har gått. Hjälmarén har sänkts och många hektar våtmarker torrlagts. Men mycket av fågellivet är fortsatt detsamma

Riktig fart på fågelobserverandet blev det i och med att ynglingen Erik Rosenberg i slutet av 1910-talet förlade sina vandringar till området. Han antecknade flitigt sina observationer och publicerade dessa sedan i olika sammanhang. Inte minst intressant är att bläddra i boken Oset och Kvismaren. Bara ett litet exempel kan vara den observation av storspovarna från 13 april 1919. Fjorton spovar anlän-

de då vid middagstiden för att genast ta sina häckningsplatser i besittning. Sedan början av 1970-talet saknas denna art i listan över fåglar som fortplantar sig vid Oset.

7 november 1948 startade Osetvakten som sedan bedrevs med varierande kvalitet i hela femtio år. 7 november 1998 avslutas den observationsverksamheten. Tråkigt nog räckte de ornitologiska krafterna inte till för ett fortsatt insamlande av noteringar av fågellivet i området. Den utsedde Osetvakten skulle under sin vaktvecka, åtminstone under en dag, notera alla fåglar som fanns vid Oset. Ofta besöktes området flera gånger under veckan och ett mycket stort material kunde samlas in. Alla dessa observationer har överförts till särskilda artkort, vilka underlättar sammanställningar som därefter resulterat i diverse uppsatser.

Inventering av häckande fåglar har även det genomförts under olika tider och delar av området. Bl.a. har i Birgitta Johanssons specialarbete från gymnasiet redovisats en avstämning

av observationer före 1979. Sedan 1984 har våtmarkernas fågelarter inventerats årligen.

2006 invigdes de rejält restaurerade våtmarkerna vid Oset. De inventeringar som genomförts före 2007 blir således inte möjliga att jämföra med. Syftet med inventeringarna är det att insamla underlag som möjliggör jämförelser mellan åren och därmed skapa underlag för framtida skötselarbeten. Åtgärder i markerna syftar till att säkerställa den biologiska mångfalden enligt miljömålen ”myllrande våtmarker” och ”ett rikt växt- och djurliv”.

En avgränsning i geografin för de nu bedrivna inventeringarna vid Oset har gjorts. Det är endast områdets våtmarker som tilldragit sig intresset varvid fåglarna i bl.a. strandskogen lämnats därhän. Tråkigt nog räcker inte inventerarens krafter till mer. Som exempel borde en uppföljning av stararnas status vara nyttig. Utan att ha siffror som stöd tror jag att de naturvårdsåtgärder som utförs vid Oset är av stor betydelse för stararnas antal.

Lagom till häckningssäsongen 2015 blev det senaste tillskottet – Lillängen - färdigställt. Fågellarna svarade omedelbart med många trevliga häckningar, bl.a. av skedand, mindre strandpipare och rödbena. Och detta utan, som jag upplevde det, att fåglar bara flyttade runt inom området. Snarare kan det vara en indikation på att det finns lite fler potentiella häckande än vad det finns lämplig häckningsbiotop. Men detta kan jag inte leda i bevis.

Ett xplock kommentarer

Svarthake dopping gick 2015 till häckning med 10 par. Ett blåsigt väder gjorde dock att de flesta bobyggen misslyckade men till slut fick sex par ut ungar. Bona blåste helt enkelt sönder.

I Alnängsbadet strax väster om Oset försökte ett par upprepade gånger att häcka. I slutet av juli gav de slutligen upp. Boet låg hela tiden

på samma plats och olyckligt nog exponerat för vind. Annars borde badet denna säsong varit en bra uppväxtplats för ungarna, då konkurrensen från badande örebroare var obefintlig. Det blev aldrig riktigt bra badväder.

Första dokumenterade observationen av svart-hakedopping är från augusti 1958 och jag har inte hittat någon häckning före 2007.

Vitkindad gås blev som flest 102 stycken. Av dessa var det 27 flygga ungfåglar.

I Oset och Kvismaren berättar mästare Erik om denna den första dokumenterade observationen från september 1932. Dessa sällsynta besökare voro ”saisonens clou” skrev han i boken. Sedan dröjde det till 1962 och 1967.

Nu är prognosen den att de kommer att bli ännu fler. Det blir då intressant att se hur förhållandet till grågäss och kanadagäss kommer att bli. Grågäsen tränger bevisligen ut sin släkting från Kanada.

Grå kanadagås – eller vad den ska kallas?

Vid Oset fanns under våren två blandäktenskap mellan **kanada- och grågås**. Detta förhållande har pågått i några år och resulterat i att en handfull häckningsmogna avkomor som också ses i området. Men om dessa är fertila och i sin tur gått till häckning har ännu inte kunnat dokumenteras. 2015 hade paren inledningsvis fyra, respektive fem ungar. På

Skedandspår

Foto: Torbjörn Arvidson

sensommaren föreföll det som om ett av parerna med ungar ändrat vistelseplats till västra delen av Örebro.

Antalet **snatteränder** som häckar i området uppskattas nu till minst 15. Änder och deras kullar, som grupp, är svåra att räkna då de lätt försvinner i vegetationen. Några boplatser hittas då och då men för slumpmässigt för att ligga till grund för inventeringsresultatet.

Före 1979 var snatteranden fortfarande sällsynt vid Oset trots att den då börjat häcka i Kvismaren.

Årtan häckade 2015, vilket kunde konstateras genom att en kull observerades. Jämfört med observationer från förr har denna andart inte direkt ökat. Skillnaden är att häckning de senaste åren skett årligen, medan det tidigare gick flera år mellan kullarna.

Skedand konstaterades med tre kullar. Två av dessa, med inledningsvis tio, resp. nio ungar, hade sin hemort på Lillängen. Det är glädjande att vissa våtmarksarter svarar så direkt om rätta biotoper finns tillgängliga. Häckning har konstaterats även före 2007, men då inte årligen.

Efter mycket letande hittade jag två kullar **brunand** säsongen 2015. Mot bakgrund av observationerna som redovisats under Osetvaktens många verksamhetsår har brunanden blivit ovanlig. Det är därför glädjande att Osets våtmarker attraherar till häckning. De brunandskullar som förr noterades vid Oset sågs i vassarna längs Hemfjärden.

Vigg häckade 2015 i Oset och fick några ungar på vingarna. Häckar inte årligen och det gjorde den inte heller före den stora restaureringen 2006. Kanske kunde vi förvänta oss att både vigg och brunand skulle dra större nytta av restaureringarna.

Knipa häckar i några av holkarna i strandskogen årligen. Den har blivit lite talrikare med åren och restaureringarna. Ett intressant experiment som förhoppningsvis kan genomföras kommande år är att kraftigt utöka antalet knipholkar i området. Då kan åtminstone frå-

gan om det är antalet bohål som begränsar antalet knipor vid Oset besvaras.

Vattenrallarna vid Oset kunde förväntas dra mer nytta av de förbättringar av biotopen som skett i området. Men i backspegeln kan man se att de inte har blivit särskilt många fler. Är det så att det är förhållanden i övervintringsområdet som är gränssättande? Eller missar vi något i vården av biotoperna?

Småfläckig sumphöna noteras med 3 revir 2014 medan hon 2015 bara noterats helt tillfälligt. Det är naturligtvis trevligt när småfläck- en dyker upp, men som värdemätare på om naturvårdsåtgärderna är de riktiga är hon dålig.

Rörhönan har med sina fyra revir 2015 blivit talrikare med åren.

Strandskatan häckar inte vid Oset trots att det sett med ett mänskligt öga borde passa. Hon har häckat. Erik Rosenberg skriver på 1930-talet att ”hon är inte direkt ovanlig utan ses då och då från juli till september ...” I dagsläget har vi strandskator häckande inne i tätorten Örebro på Aspholmen, vid Örsro och på CV-området. 2015 blev tre ungar flygga hos paret på CV och dessa gästade även Oset.

Mindre strandpipare häckade under 2015 med två par på den nyanlagda våtmarken Lillängen. Ett typiskt beteende hos dem tycks vara att passa på när lämplig biotop finns. I det 2007 nyrestaurerade Oset häckade tre par. Efterhand minskande antalen till noll under de tre föregående säsongerna.

Vid en återblick till 1930-talet och Erik Rosenbergs observationer framgår att den mindre strandpiparen inte tillhörde Osets häckfågelfauna. Sedan flera år tillbaka och även under 2015 häckade arten på ”rivningstomten” efter pappersbruket. Tidigare har den även häckat på grusplanerna vid Närke Maskin och industriområdet vid Ormesta. Även gruset runt transformatorstationen vid Ormesta har tidigare varit häckningsplats. Tyvärr har jag ingen kunskap om läget där under 2015. Då och då flög sedda mindre strandpipare tillfälligt till Oset för att rasta.

Rödbena

Foto: Torbjörn Arvidson

Tofsviporna har under de senaste tre säsongerna haft en utdragen häckningssäsong. Vädret har delvis varit orsaken, men åtminstone ett rede trampades sönder av kreaturen. Det gäller således för vipan att inte nödgas lägga om och då hamna i konflikt med betande kosor. När äggen är kläckta är åtminstone det riskmomentet reducerat.

Den nyanlagda Lillängen attraherade även vipor. Det är tyvärr omöjligt att avgöra om det skett en utspridning av områdets vipor eller om nya tillkommit. Erik Rosenberg skriver i sin bok Oset och Kvismaren: "Vipan kan inte räknas till främlingsfåglarna vid Oset, hon häckar ju allmänt på fälten ovanför liksom storspoven".

Idag är det inte något vippar som ostraffat försöker häcka utanför Oset och Domarkärret. De försökte inte ens 2015. Utan restaureringarna av våtmarkerna hade vipan på samma sätt som storspoven varit borta från listan över häckande fåglar i markerna mellan Svartån och Markaskogen samt kring Ormesta.

Rödbenans fem revir 2015 är den hittills högsta siffran. I historisk tid noterades en häckning 1942. Sedan 1985 har den häckat årligen. Resultatet nu är helt och hållet beroende av de naturvårdande insatserna.

Skrattmåsen vid Oset måste ses i samman-

hang med måsarna vid Rynningeviken. Antalet bon minskade något vid Oset 2015 till ca 550. Under 1980- och 90-talen saknades skrattmåsen helt på listan över häckande. 2007 räknades 145 bon och har därefter ökat stadigt. Således ett gott kvitto på värdet av naturvårdsinsatserna.

Minst 900 skrattmåsar blev flygga vilket är ett gott tillskott till populationen.

Framtiden

I avrapporteringen av häckningssäsongen 2014 skrev jag - "Den åkermark som finns i söder och är på gång in i reservatet skulle kunna utvecklas för "åkerlandskapets fåglar". Dessa, exemplifierade av sånglärka och raphöna, gynnas inte av det som stärker våtmarkerna."

Nu blev det i huvudsak en våtmark, men som direkt gav ett bra gensvar hos våtmarksarterna. Men fortsatt behöver vi i miljömålet "ett rikt växt- och djurliv" tänka mer på åkerlandskapets fågelliv. Insatser behövs således utanför reservatet. Runt Ormesta finns jordbruksmark som kommunen har rådighet över.

Ett experiment med att sätta ett stort antal holka för starar och knipor skulle kunna hjälpa till att besvara frågan:

–Är det antalet boplatser som begränsar populationen? 🐣

Våra kurser och arrangemang sker
i samarbete med:

Studie
främjandet

Appar till din Iphone

Kent Halttunen

Under en period lanserades många nya fågelappar, men nu tycks den utvecklingen ha stannat av. Kanske beror det på att mycket finns att söka på nätet, och det är nästan lika enkelt som att ladda hem en app och ha med sig i telefonen. Tyvärr verkar dock de flesta fågelappar vända sig till personer som har en Iphone.

Här kommer några tips på användbara appar med fågel ljud för Iphone.

Fågelguiden, alltså den mest användbara fälthandboken finns nu som en app. Det kostar 189 kronor men reades ut tidigare i år.

Otroligt användbar i fält och lätt-navigerad. Skönt att slippa släpa med sig fågelboken ut i fält. Numera finns också fågel-ljud med bra kvalitet kopplad till denna ut-märkta fälthandbok

Aves vox, en gratisapp med ljud från världens alla fåglar (8.800 arter). Här finns inte bara sång-ljudet, utan också lockläte, flykt-läte och andra läten. Det kan kän-

nas som att man får alldeles för mycket, men å andra sidan är det lätt att söka i appen – och då kan man lätt använda de ljud som passar en bäst.

Kviddevitt, också en ljudapp. Vill man bara ha sång på de vanligaste fåglarna i Sverige (260 arter) är detta en utmärkt app. Den kostar visserligen 20 kronor (engångskostnad), men man får med bilder och annan användbar information om fåglarna.

Kvitter, är en annan ljudapp med över 200 arter från Europa, några svenska arter saknas dock. Här finns också bilder och den är hyggligt enkel att navigera. Ap-

pen kompletteras med ett bildspel och ett quiz för att öva på läten. Kostar 40 kronor.

Lärkvitter Jordbruksverket har gett ut en gratisapp om de 39 vanligaste fåglarna i jordbruks-landskapet. Har finns mängder av information om just de här arterna och även ett quiz för att lära sig mer med.

Våra fåglar, en gratisapp med 43 av våra vanligaste fåglar med bra ljudkvalité. Kan vara användbar för nybörjaren men knappast mer än så.

Nu väntar vi bara på en app som kan identifiera vilken fågel vi hör sjunga. Appen finns men måste utvecklas mer för att bli riktigt användningsbar. 🐦

Vit kaja på stån

Marianne Johansson

En vit/grå kaja i Henry Allards park väcker uppmärksamhet. Efter visst jagande och påhejad av andra flanörer i parken lyckades Gunilla Persson ta en bild av den. Den blev störd och försvann från parken. Ett par dagar senare när Gunilla cyklade genom stan fick hon se, som hon tyckte då, en vit duva men det var samma kaja igen vid Polishuset.

Lite fakta om leucism hos fåglar: Leucism är

ett medfött tillstånd hos vissa fåglar vilket resulterar i reducerat pigment. En leucistisk fågel producerar melanin till skillnad från en albinistisk. Den leucistiska fågeln har en störning i den process som lagrar pigmentet i fjädern.

Leucism kan vara partiell eller bara lokal vilket kan resultera i oregelbundna stråk av vitt på fågeln som i övrigt är normalfärgad.

Det påverkar inte fåglarnas förmåga att se, de flesta har normal färg på ögonen och är inte ljuskänsliga. Näbb och ben kan vara normalfärgade eller färglösa.

/Uppgifter från Wikipedia/

Missbildad ormvråk

Leif Sandgren

En till synes skadad ormvråk omhändertogs vid Hova i Västergötland den 4 augusti 2015. Den hittades vid en mindre bilväg och antogs ha krockat med bil. Upphittaren kom med den till Fågelakuten för att få den rehabiliterad. En någorlunda lindrig bilrock, som det kunde vara fråga om i det här fallet, leder oftast till hjärnskakning som brukar gå över efter en tid, någon eller några timmar om hjärnskakningen är lindrig, längre tid om den har tagit hårdare. Det är t.ex. inte alldeles ovanligt att fåglar kör på ett fönster, får en hjärnskakning men repar sig efter ett tag. Eller dör snabbt.

Men åter till ormvråken från Hova

Den verkade ganska medtagen, inga synliga skador, inget blod vid näbben eller vid ögonen, t.ex. Den var visserligen liten och med väldigt dåligt hull, hade dåligt utvecklade flygmuskler också och flaxade med vingarna på ett märkligt sätt. När jag tittade/kände efter närmare verkade överarm och underarm sitta ihop på nå't sätt.

Det blev att ta den till Djurkliniken Annalysen för undersökning. Röntgen (se fig. 1) visa-

de omfattande missbildning på båda vingarna samt en gammal fraktur på höger vinge. Den var dessutom helt utmärglad. Kunde missbildningen vara en genetisk förändring eller en skada orsakad av förgiftning? Vråken avlivades med injektion och skickades till SVA (Statens Veterinärmedicinska Anstalt) för obduktion.

Hur hade vråken tagit sig till väggkanten i det skick den var, den kunde ju inte flyga? Det troliga är förstås att den tagit sig ur boet och hoppat sig fram i terrängen i ett fåfångt försök att hitta mat och då hamnat vid väggkanten. Kanske hade den hittat något trafikdödat vilt där.

Svaret från SVA lyder:

Veterinär har konstaterat att fågeln saknar alla ben från carpus (mellanhandsbenen) och nedåt på båda vingarna och att det finns en fraktur på ulna (ena underarmsbenet) på höger vinge.

Vid röntgen på SVA ses förutom att fågeln saknar alla benen i carpus och nedåt att även radius (det andra underarmsbenet) saknas i båda vingarna.

Inga andra missbildningar eller sjukliga förändringar påvisades varken i skelettet eller i

övriga delar av kroppen. I övrigt sågs en svältbild med tom mag-tarmkanal, liten lever och kraftig muskelförtvinning.

Rutinmässiga undersökningar inom viltsjukdomsövervakningen gjordes och Aviärt influensavirus (fågelinfluensa) har inte påvisats vid virologisk undersökning.

Diagnos: Missbildade vingar. Utmärgling

Kommentar: Missbildningen är sannolikt medfödd.

Tack för hjälpen, Anna och Elisabeth på Annalysen och Caroline Bröjer, viltpatolog på SVA!

Hur närgången får en fågelvän bli?

Kent Halttunen

Många fågelskådare upplever att det ibland är ett problem med fotografer som går allt närmare fåglarna för få till en bra bild. Fåglarna kan störas, stressas och i värsta fall få ödesdigra konsekvenser. Ja, det är utan tvekan så att det är ett slags tävling i att ta bra och häftiga bilder. Men vi som är organiserade naturfotografer har etiska regler. Största bekymret är kanske de med kamera som vi inte når, säger naturfotograf Jonas Forsberg. Anders Wirdheim på Sveriges Ornitologiska Förening menar att närgångna fotografer är ett bekymmer och det måste ständigt föras en diskussion om hur man uppträder i naturen.

Ronnie Lindqvist berättar till exempel om en episod på Öland i oktober med en närgången fotograf. Då upptäcktes en sparvuggla som är ovanlig i landskapet. När Ronnie och de andra skådarna stod på behörigt avstånd och spanade in i den buske som ugglan satt gick en fotograf allt närmare fågeln. Trots sitt stora objektiv slutade inte fotografen sin vandring framåt förrän han var bara någon meter framför sparvugglan.

– Då sa jag till och tyckte fotografen kommit allt för nära, berättar Ronnie Lindqvist. Fotografen backade tillbaka och kände kanske att han varit lite väl närgången.

– Visst är det ett bekymmer men samtidigt vill alla titta på fina och skarpa fågelbilder, säger naturfotograf Jonas Forsberg som bor i Bålby i Västernärke. Ringmärkaren Lennart Eriksson berättar ett annat exempel om hur gräset blev mer och mer nedtrampat vid ett pungmesbo i Oset för några år sedan och allt närmare boet och när Lennart kom förbi en morgon låg en man med kamera och stort objektiv under boet. Det blev ingen

häckning - om det beror på närgångna fotografer (och skådare?) eller inte är svårt att veta. – Jag tror att vi naturfotografer är skapliga på att följa de etiska kraven. Men idag är det massor av människor som har jättefina fotoutrustningar men som inte alls har samma förståelse för djur och natur, säger Jonas. Anders Wirdheim på Sveriges Ornitologiska Förening konstaterar att det är ett problem med närgångna fotografer samtidigt som han konstaterar att även skådare gör övertramp. Anders konstaterar att det ibland blir problem med fotografer vid boplatser för fågelarter som är störningskänsliga, bland annat havsörn och kungsörn.

– Jag hörde att man hittat ett fotogömsle under en kungsörnshäckning - och det är ju inte speciellt smart, säger han.

Själva agerandet vid fotografering av fåglar något som bör och ska diskuteras. Ett annat är vad publicering av bra och närgångna fågelbilder kan medföra.

– Ibland triggas det andra att ta lika bra bilder och många vet kanske inte vilket arbete och

Rockhammar. Några lappugglor visar upp sig i dagsljuset. En fotograf ville komma allt närmare och minskade avståndet till ugglan med en fjärdedel att döma av var han lämnade ryggsäcken. Men hur nära kan han gå utan att lappugglan störs?.

Foto: Kent Halttunen.

vilka hänsyn som man tagit vid tillkomsten av en bra fågelbild, menar Anders Wirdheim.

Vad kan man göra?

– Diskussionen förs då och då och ibland hetar det till. Jag tror att vi måste fortsätta föra den här debatten på så många platser som möjligt, både ute i fält och i olika andra forum, säger Anders Wirdheim på Sveriges Ornitologiska Förening.

Fotnot. Både Sveriges Ornitologiska Förening och Club 300 har utarbetat etiska regler liksom Föreningen Naturfotograferna. Se SOF:s etiska regler: <http://birdlife.se/sveriges-ornitologiska-forening/fagelskadning/etiska-regler/> Här följer en kortvariant av etiska reglerna inom Club 300:

När Du upptäckt en sällsynt fågel avgör du själv om du ska larma ut upptäckten eller ej. Du har ansvaret. Självklart sprider du inte information som du har fått i förtroende. Bedöm också fågelns kondition, den kanske nyss har landat utmattad efter en längre flyttning. Fågelns väl och ve går i första hand!

Händer det här när du bevakar en boplatz är du definitivt för nära.

Bedöm om fågel, platsen och omgivningen klarar ett stort antal besökare på kort tid. Tänk också på eventuella häckningar av andra arter i närheten.

Om du bedömer att lokalen är känslig och/eller att många skådare beräknas komma dit, ta då kontakt antingen med någon lokal Club300-medlem eller direkt med klubbens larmansvarige innan du larmar. Kontakta gärna berörda markägare för att möjliggöra parkering och tillfartsvägar.

Sprid inte nyheten förrän alla åtgärder vidtagits. Då ska informationen innehålla klara instruktioner om vilka regler som gäller för lokalen.

Respektera alltid att allemansrätten inte ger dig rätt att beträda jordbruksmark, privata tomter mm.

Minimera störningarna för fågel och tänk på att andra skådare kanske ännu inte hunnit fram. Undvik om möjligt att gå för nära eller att frekvent stöta fågel. Om fågel stöts skall detta göras på ett or-

Foto: Ronnie Lindqvist

ganiserat sätt som tar hänsyn till fågelns och andra fåglars välbefinnande. Det är inte tillåtet att medvetet skrämma bort fåglar så att andra skådare inte får se dem.

Blunda aldrig för övertramp som görs av andra skådare. Föregå med gott exempel. Ingrip omedelbart om du ser andra bära sig illa åt.

Följ alltid de trafikregler som finns vid färden till och från lokalen. 🐦

Vilka är Närkes sällsyntaste häckfåglar?

Michael Andersson

Om man får tro boken *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst* (Ottosson m.fl. 2012) finns det 21 fågelarter som häckar i Närke med högst 20 par. Enligt boken är Närkes 21 sällsyntaste häckande fågelarter de som framgår av tabellen på nästa sida. Med mest sällsynta överst.

Plac.	art	Häckande par
1	svart rödstjärt	1 par
2	gråspett	1 par
3	ängshök	1 par
4	kungsörn	1 par
5	busksångare	2 par
6	vassångare	3 par
7	kungsfiskare	3 par
8	flodsångare	5 par
9	rödbena	5 par
10	svarttärna	5 par
11	smålom	5 par
12	bläsand	5 par
13	havstrut	7 par
14	berguv	8 par
15	havsörn	10 par
16	småfläckig sumphöna	12 par
17	strömstare	15 par
18	strandskata	15 par
19	kornknarr	20 par
20	vitkindad gås	20 par
21	knölsvan	20 par

Om den samlade lokala kunskapen hos fågel-skådarna i Närke sammanställdes skulle listan antagligen se lite annorlunda ut.

Bland annat genom atlasinventeringen vet vi att det finns några bubblare till listan, t ex stenfalk, varfågel, gråsiska och bergfink. Vi vet också att vissa av arterna häckar med fler par än vad som anges ovan. Exempelvis häckar helt säkert fler än ett par svart rödstjärt i Närke och troligtvis har vi fler än fem häckande par smålom. Vi vet även att arter som slaguggla och lappuggla på senare år har häckat i landskapet.

Det ska bli spännande när vi sammanställer resultaten av de gångna årens atlasinventering

att se hur väl listan ovan stämmer med vår lokala kunskap om Närkes mest sällsynta häckande fåglar.

Referens

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF, Halmstad.

Vilka häckande fågelarter i Närke tror du är sällsyntast?

Ake Lorin

Michael antyder ovan att listan skulle ha ett helt annat utseende om den upprättats av lokala skådare. Vi betraktar därför listan ovan som preliminär.

Redaktionen bjuder härmed in intresserade läsare att mejla sina egna förslag till listor över Närkes 21 mest sällsynta häckande arter till sammans med en kort motivering. Äran får tillfalla den som kommer närmast ”verkligheten” när vi under 2016 försöker summera era synpunkter i kommande nummer FiN.

Det finns inget vedertaget kriterium för ”mest sällsyntaste häckare”. Någon föreslog att man skulle avse art som regelbundet häckar med minst ett par per år. Kanske blir det svårt för nyetablerade arter att komma in på listan om kravet häckning varje år gäller.

Vi föreslår därför att vi med sällsynt häckare avser **art som under en löpande 5-årsperiod konstaterats eller förmodas ha häckat minst två gånger i Närke**. Det kan också vara svårt att konstatera häckning varje år vid sparsam förekomst. Samtidigt är det bra om listan medger att smygande förändringar kan påvisas. 🐦

Havsörnarna vid norra Hjälmärstranden

Text Ulf Eriksson Foto: Johannes Eriksson/Ulf Eriksson

Under 1970-talet var beståndet av övervintande havsörnar som lägst på Hjälmaren och som häckfågel var den borta sedan lång tid. Äldre yrkesfiskare (Verner, Martin och Halvar Gustavsson, Valen) berättade om de stora fåglarna som kunde uppträda i mindre sällskap på sjön vintertid, men att det nu, på 1970-talet, bara var någon enstaka individ som observerades. Antalet fyra var en siffra som återkom de flesta vintrar då och det lär nog vara maxantalet när örnstammen var som lägst.

Under 1980-talet sker en förändring och någon gång var antalet nio örnar som åt den skräpfisk som lämnades kvar på isen i samband med nätfiske under isen. Men sedan expanderar vinterbeståndet och i slutet av 1990-talet är de ett 30-tal som mest. Vid några tillfällen in i 2000-talet har mer än 70 ex. setts vid ett och samma tillfälle. Då, på 1970-talet, såg man nästan lika ofta kungsörn som havsörn om man som ornitolog besökte sjön. Idag ser man sällan kungsörn vilket väcker frågor. Av övriga örnar finns ett antal observationer av en större skrikörn som uppehöll sig i Valenområdet några veckor hösten 2012. Den verkade nästan sällskapa med några unga havsörnar som samlades vid en tillfällig åtel nära ön Foren. Den sågs dock aldrig på själva åteln. Yrkesfiskaren Bo Eriksson, Valen, såg den dagligen under en dryg veckas tid.

Havsörnarna har lärt sig att ta tillvara den skräpfisk som yrkesfiskarna lämnar efter sig i samband med fiske. Eftersom både efterfrågan och tillgång på gös är god, fiskas det periodvis ganska mycket och mängden skräpfisk blir därför riklig. Till allra största delen är det fråga om braxen och man kan på goda grunder anta att det är en relativt hälsosam föda. Vissa fiskare på norra Hjälmärstranden har valt att lämna en del av skräpfisken åt örnnarna istället

för att frysa in den som kräftbete till kräftfisket nästkommande sommar.

Att som ornitolog planlöst gå ut på Hjälmaren eller stå på en udde och spana efter örn är ganska lönlöst som inventeringsmetod annat än om man letar revir. Någon enstaka örn kan man ha turen att se men denna metod ger ingen bild om det verkliga antalet. För att få en bra uppfattning om hur många örnar det finns vid sjön är det ändamålsenligare att lägga ut lite braxen på isen en dag då yrkesfiskare är på sjön.

Örnarna har bra koll på var fiske bedrivs och på långt håll spanar de in verksamheten. Korp och trutar anländer först. Som från ingenstans kommer örnnarna och landar på ett tryggt avstånd från fiske - eller åtelplatsen. Vissa individer kan dock vara förvånansvärt närgångna. När sedan fiskaren far vidare flyttar de fram sina positioner och tar för sig av den kvarlämnade skräpfisken. Även fritidsfiskares kvarlämnade fisk gläds örnnarna åt, om inte korp och trut hinner före. I januari - mars är ansamlingar på ett 30-tal örnar ingen ovanlighet, naturligtvis beroende på isförhållanden och fiskeaktiviteter. Örnarna känner igen skotrarna med den efterföljande kälken. Det blir som en signal att nu vankas det mat. Det finns också tankar om att de känner de yrkesfiskare som brukar få störst fångst. Att sitta på kälken och se några örnar följa skotern likt trutar som följer en finlandsfärja är inte alla förunnat.

Den här förekomsten och detta beteende hölls lite hemligt en tid av flera skäl. Man undvek därigenom onödigt spring och bilåkande på sjön. Tidigt, i början av 1990-talet, stannade dessutom några adulta par året runt. Idag vet vi att beståndet utvecklats positivt och numera finns flera havsörnsrevir runt sjön. Det är åtskilliga ungar som kläckts och ringmärkts.

Yrkesfiskarna insåg tidigt att havsörnen var till god hjälp när det gällde att begränsa det stor-skarvbestånd som sedan slutet av 1980-talet etablerat sig i sjön. Översomrande ungor slår gärna till i skarvkolonier under försommaren och plockar en unge. Den lite klumpi-

Ovan. Havsörnar och pimpelfiskare

T.v. Ett gott samarbete, yrkesfiskare, fågelskådare och fåglar. I bakgrunden kan man skönja några örnar som väntar på skräpfisk.

Nedan. Örnen väntar på att fiskaren ska lämna näten

ga fågeln tippar kanske ned ytterligare ett bo med ungar och antalet skarvar begränsas. Ett komplement till skarvjakten i augusti. Att på vårisen lägga ut skräpfisk nära öar som är tänkbara platser för skarvar att etablera sig på är en annan metod att hålla undan skarven. Skarven etablerar sig inte på ön utan bosätter de sig någon annanstans. Det är endast ett fåtal skarvkolonier på norra Hjälmarstranden men flera örnrevir.

Fiskgjusen, som sedan 1970-talet allt mer eta-

blerat sig som häckfågel på öarna längs norra Hjälmarstranden och mer eller mindre övergi-

Ovan. Havsörn och långfärdsskridskoåkare nära Lungersbådan 2012

*T.v. och nedan: Ringmärkning av örn 2014.
Ringmärkt havsörnsunge foto: Bjarne Modig*

vit storskogen norr om sjön, är inte längre ensam om utrymmet. Det måste delas med havsörnen och fiskgjusebonas antal har minskat något. Även häckningsframgången. Sommaren 2014 noterades dock två lyckade fiskgju-sehäckningar mindre än 800 m från ett aktivt havsörnsbo. Fiskgjusebona låg för övrigt bara några hundratal meter från varandra. En tillfälligt åtel samt ett större antal icke häckande grågäss kan ha bidragit till minskad konkurrens mellan gjusar och örnar den sommaren. På längre avstånd från örnböet fanns fler lyckade fiskgju-sehäckningar.

Iakttagelserna och erfarenheterna upphör ald-

rig att förvåna när det gäller denna nygamla invånare på Hjälmarén. Hos de som får sin inkomst från sjön, yrkesfiskarna, kan man se att fiskätande fåglar delas in i onda och goda. Skarven hamnar i den första gruppen och havsörn, fiskgjuse och fisktärna i den senare. Att leva tillsammans fungerar bra även om den havsörnsindivid som av någon oförklarlig anledning en period stal nätmarkeringar, en flagga på en pinne, skapade en del irritation. Det antogs att det var mänskliga vandaler som stal dessa flaggor men när det senare framkom att det var en havsörn blev det helt accepterat. 🐦

Falsterboresan 2015

Ake Lorin

NOF:s Falsterboresor, har högst varierande antal deltagare genom åren. Allt från två fulla personbilar till några få personer. Årets resa hade fem deltagare, Anders Eriksson, Bengt Jalsborn, Kent Halttunen, Lars Edwertz och åldermannen Åke Lorin jag själv. Mitt minne medger ej hur många resor jag deltagit i, men de bör närma sig tjugo i antal. Eftersom årets resenärer bestod av pensionärer och egna företagare kunde resan från Örebro starta vid lunchtid för att vi skulle hinna med litet skådande vid Getterön innan mörkret lade sig. Väl framme i Varberg började skådan-det från plattformen vid Fågeltornsparkeringen. På flygfältet tittade vi på alla tofsviporna. Det här året endast i sällskap med tiotalet ljungpipare. I Dammen fanns födosökande grävänder och fler än tjugo gråhäger och utefter vasskanten mot Getterövägen rastade trånor. Ett par storspövar var kvar och på närmare håll sågs gluttsnäppa, småsnäppa, sandlöpare, kärrsnäppa och brushane näringssöka. Pigrimsfalken ordnade oregelbundet fina uppflog av viporna. Havsörn motionerade gässen då och då. Bassängen, inre delen av Farehammarsviken, har för övrigt blivit en stor över-

nattningsplats för bl.a. vitkindade gäss. Litet senare när det började skymma ordentligt åkte vi till vandrarhemmet för övernattnin-g, glada över att vi hunnit skåda litet denna dag.

Natten till torsdagen blev litet orolig framåt morgontimmarna då man hörde regnet och blåsten stimma mot rumsfönstret. Nåväl, när morgonen randats och vi på planerad tid samlades för promenad till Gubbanäsan, hade regnet slutat och den sydostliga vinden mojnät och gått över till nordväst. Sträckskådan-det på Näsan blev något avslaget i brist på sjöfågelsträck. Bläsänder, storskarvar, knölsvar-nar, småskrakar och ejdrar imponerade föga på oss varför besöket blev kort. På återvägen sågs några enkelbeckasiner, ängspi-plärkor och starar som indikerade att det var höst och flyttider. För min egen del fick jag en ovanlig naturupplevelse efter återkomsten till för-läggningen. Dock inte ornitologisk. Medan vi samlades efter städningen av logementen stod jag vid stigen till Gubbnäsan och fick plötsligt höra upprörda djurskrin. Det lät som döds-skrik! Det var det också. En mink hade fångat en kanin med ett stadigt tag om strupen. Jag lyckades fånga händelsen på ett uselt ”doku-

mentfoto”. En skata hade uppmärksammat episoden och kom intresserad hoppande utan att minken tog minsta notis om det. Skatan gjorde heller inget som kunde vara till någon hjälp för den stackars kaninen. Den lät och sprattlade så gott den kunde men utan framgång. Skatan var säkert mer intresserad av var minken skulle gömma bytet nu när kaninen slutat sprattla och minken övergått till att dra in den bland riset vid sidan av stigen.

Vi lastade in oss i bilen för vidare skådning. Färden blev inte lång. Från vandrarhemmet vid Sjöttevik åkte vi Getterövägen 1.5 km till Fågeltornsparkeringen som vi besökte kvällen före. Artsammansättningen hade inte ändrats så mycket men bland småvadarna fann vi 7 myrsnäppor alldeles nedanför tornet. Blå kärrhök, ungfågel, brun kärrhök gammal ♂ samt ung stäpphök såg vi på långt håll. Den senare flög sedan över huvudet på oss när vi åkt fram till naturrummet. På vägen dit såg vi gransångare och sen lövsångare. Vid passagen över kanalen hördes kungsfiskare och genom hålen i skärmväggen mot ån kunde den beskådas en kortare stund. "Stora gömslet" blev nästa stopp och där hittade Bengt Jalsborn en trut som vi ägnade särskilt intresse. Vi kunde bestämma den till kaspisk trut.

Färden ställdes till Morups tånge. Vi tog vägen förbi Glommens sten och stannade vid Brevik norr om fyren. Litet motljus förstås men råkorna som är allmänna här kunde vi inte undgå att lägga märke till. För säkerhets skull tog vi med strandskata. Små- och storskrake samt kustpipare noterade vi på artlistan ifall vi inte skulle se dem senare. Efter att ha rundat viken åkte vi till P-platsen i Korshamn där vadarna brukar finnas. På västkusten måste man beakta ebb och flod. Även om amplituden inte är så stor har hög- och lågvatten betydelse för vaderskådning. Vattenståndet var för högt för att vi skulle kunna se många småvadare vid det här tillfället. Myrspov hittade vi dock liksom och sten- och lärkfalk. De senare är ju inte beroende av vattenståndet men väl av flyttande småfågel och det var det gott om.

Vi for vidare mot söder till Trönninge ängar söder om Halmstad. En insjölokal med många fåglar med sedvanlig artsammansättning. Efter laxrestaurangbesök för lunchintag vidtog en längre etapp som förde oss till Örtöfta sockerbruks dammar. Den art vi letade efter fann vi ej. Fasan, röd glada, tornfalk och eftersläntrande gul- och sädesärlor fick dämpa besvikelsen något. Vi fick också av en något bisiter jakträttsinnehavare besked om att sockerbruket fortfarande är i bruk, det enda i landet! Nu återstod bara sista biten ner till Falsterbonäset. Vällinge ängar uppvisade sedvanligt imponerade stora flockar av ljungpipare. De två campingstugorna embarkerades utan problem.

Fredag. Avfärden till udden påbörjades 7.30. Himlen var mulen men det var uppehåll och det blåste drygt 10 m/s västlig vind, d.v.s. exakt från det håll dit småfåglaorna skulle flytta. Vindhastigheten är ungefär densamma som småfåglaorna flyttar med vilket innebär att det var mycket få som gav sig iväg denna dag. I stället fick vi ägna oss åt större och stationära fåglar. Kentska tärnor ses dagligen denna tid men en småtärna och en skräntärna gladd. En och annan ladusvala flyttade trots vinden liksom en backsvala. Vi återvände till fyren och for vidare till Kolarbacken där lärkfalk ♂ sågs.

Molnigheten och vinden visade att några vråkskruvar över ljungen inte kunde förväntas under dagen. Vi inhandlade därför traditionsenligt fikabröd och drog till Börringetrakten. Vi passerade Anderstorp där turkduva hängdes in och passerade den lilla byn Gröna lund alldeles före stoppet vid Börringe mad som den uppdämda dammen numera kallas. Numera finns utsikts- och P-plats norr om vägen. Smådoppingarna var många även denna gång, liksom viggarna. Vadare som gluttsnäppa och kärrsnäppa fanns där. Flockar av bo- och bergfink näringssökte och steglitser besökte tistelståndarna. Tornfalk och framför allt rödglada kunde vi vid ett flertal tillfällen. Medan vi fikade vid Risbjär, utsiktstornet mellan Börringe och Havgårdssjön, studerade vi havsörnar och

Resenärer: Anders Eriksson, Bengt Jalsborn, Åke Lorin, Lars Edwertz och Kent som tog fotot.

Foto: Kent Halttunen

rödglador i olika åldrar. Nästa stopp blev utsiktspunkten V Näsbyholm där havsörnar, blå- och bruna kärrhökar visade sig liksom några

ormvråkar. För att inte nämna alla konstigt tecknade fasaner som virrade runt överallt. Sista stoppet blev Näsbyholmssjön med mängder av änder och gäss. I strandskogen hördes gransångare. På vägen tillbaka till Ljungens camping såg vi buskskvättor vid Gärdslov.

Lördag. Vi tidigarelade avfärden till udden och slapp leta P-plats i Skanör. Vädret var denna dag betydligt snällare mot småfåglarna. ca 4 m/s sydligvind, varför sträcket i sidvinden var bra. En härlig upplevelse är det att kika uppåt för att se fåglarna komma flygande i olika

lager. Ljuden ifrån dem indikerade att flockarna bestod av sävsparv, bo- och bergfink, grön-siska, grönfink, steglits, gul- och sädesärla i

Skärpiplärka

Foto: Birdnerds.se

stort antal. Forsärla hörde vi endast 1 gång. Även flockar av skogs- och ringduvor och starar lämnade landet. Några enstaka bivråkar också. Vid 9-tiden började finksträcket att avklinga något varför vi gick till fågelstationen där P-G Bentz visade upp och berättade om några utvalda arter ur fångsten innan de släpptes. På så sätt berikades vår artlista med rödstjärt, rödhake, steglits och taltrast vilka kan vara svåra att artbestämma flygande. På väg mot Ljungen gick vi upp på Kolarbacken och tittade på lärkfalkar som jagade bland tallkronorna. Tråkigt nog missade vi citronsisikan och trädlärkan som setts alldeles innan vi kom. Vi intresserade oss i stället för vad som på långt håll verkade vara en stäpphök. Men en hastigt uppdykande kort regnskur gjorde att bekräftelsen uteblev. Vi förberedde oss i stället för vråkskådande vid Ljungen och fick också uppleva några skruvar av rovfåglar: fiskgjuse, bivråk, brun och blå kärrhök. Eftermiddagen tillbringades i inre Foteviken som bjöd på mängder av fågel i form av gäss, vadare som röd- och myrspov och några rovfåglar, bland annat havsörn, kärrhök och en pilgrimsfalk. Dagens skådande avslutades med att vi åkte till Skanörs hamn för att leta skärpiplärka. Till skillnad från de senaste resorna lyckades vi i år, tack vare att Kent gick ända ut till yttersta delen på vågbrytaren på sundsidan. Då kom lärkan inflygande så att även vi som var kvar på hamnpiren fick en kort men god bild av den innan den återvände till säkerheten ute på vågbrytarmen.

Söndag. Hemresedagen inleddes på udden i västlig vind, ca 7 m/s. Trots det pågick fortfarande ett ganska bra småfågelsträck de första timmarna. Bland fåglar som visades upp av fågelstationen fanns järnsparv och mindre flugsnappare. Vinden och molnen på himmelen

En småtärna rastade i lagunen på nabben

Foto: Torbjörn Arvidson

indikerade att det inte skulle bli några skruvar av rovfåglar denna dag. Det underlättade valet av tidpunkt för hemresa. Vi städade därför ur förläggningen och påbörjade hemfärden redan vid 10-tiden.

Resterande matsäck fick användning vid någon trevlig lokal utmed resvägen. Det blev Skummeslövsstrand, där vi fikade och spanade en stund. Sjöorre, svärta, storlom och sillgrissla fyllde på artlistan. Några i sällskapet lyckades också i riktning mot Båstad se de delfiner som höll till i Laholmsbukten. En lagom avslutning på resan. Vår samlade artlista upptog ca 115 arter vilket visar att Skåne och Halland erbjuder en rik blandning av arter så här års.

Unga stenskvättor sågs ofta på resan.

Foto: Torbjörn Arvidson

Västra Mälardalens tornfalksprojekt

Ulf Eriksson

Projektet växte fram under den tid då tornfalksbeståndet återhämtade sig efter en kraftig nedgång i regionen under 1950- och 1960-talen. Kvicksilverbetat utsäde i lantbruket var orsaken till minskningen, men hade förbjudits. Den naturliga återhämtningen tog dock stopp vid Närke-slätten och ännu in på 1970-talet var arten en ovanlighet som häckfågel i Närke – Västmanland, i synnerhet i den del som projektet benämner Västra Mälardalen. Något enstaka par fanns i landskapen men en annan hotbild dök upp: det blev vanligt och populärt att skjuta kråkor genom kråkbon. Det var förbjudet, men förekom, och då de få falkar som fanns valde just kråkbon till häckningsplats blev det nödvändigt att göra något. Det var upprinnelsen till de första holkarna. Hol-karna placerades på lador eller ekonomibyggnader vid gårdar och de kom att visa sig ha stor dragningskraft på falkarna. Därför utökades holkantalet från 5 till 170 och utbredningen från en sockendel till att omfatta över tre kommuner. De flesta holkarna finns i Västmanland men ett antal sitter i Götlunda, Lillkyrka, Glanshammar och Rinkaby socknar i Närke. Projektets västligaste holkar, i Sjögesta och Mäjsa i Rinkaby socken, har de senaste åren levererat flera kullar till landskapet Närke. Under 2000-talet har en kraftig utveckling av tornfalksbeståndet ägt rum men i de områden i Mälärregionen där holkar saknas förekommer tornfalken betydligt glesare.

Syftet sammanfattar vi i följande tre punkter:

Ragnarsson
FASTIGHETER AB

stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

att öka antalet tornfalkar, att hjälpa tornfalkarna att få säkra boplatser samt att öka kunskapen om arten. Den sista punkten betyder dels att sprida kunskapen till en bredare allmänhet, dels att också vi själva fortlöpande gör nya erfarenheter. T.ex. vilka predatorer och hot som finns. I västra Mälardalens odlingsmarker. Samtidigt bedrivs även studier av andra arter, som t. ex ortolansparv och kornknarr.

De enstaka häckningar som noterades under 1970-talet kan jämföras med de 62 häckningar som konstaterades 2014 av holkhäckande tornfalk i verksamhetsområdet som omfattar Köpings, Kungsörs och Arboga kommuner samt delar av Örebro och Lindesberg. Dessa häckningar resulterade i att 282 ungar ringmärktes och dessa kan antas ha blivit flygga. Sommaren 2015 häckade åter 62 par i projektets holkar men antalet ungar som fick ring var blott 255 p.g.a. små kullar. Av dessa var 8 häckningar i Närkeleden.

Även vuxna individer har fångats in för kontroll av ringnummer. Rötägg samlas också in till Naturhistoriska Riksmuseet inom ramen för ett nyligen påbörjat miljöbevakningsprojekt. Tillstånd för nämnda aktiviteter finns från Naturhistoriska Riksmuseet och markägare. Sedan den första ringmärkta kullen på 1980-talet har 2243 ungar ringmärkts i västra Mälardalen

Holkarna sköts om och byts ut ibland, sol och vind gör sitt, och då och då sker en rensning med byte av spånbädden i holken.

En dold agenda i projektet är att värna om de lador som finns i odlingslandskapet. Ladorna med sina tegeltak och springor omges av en bård av ogräs och de blir en oas för växter, insekter, fladdermöss och fåglar i ett annars enformigt odlingslandskap. Ladorna är habitat för många arter. Den biologiska mångfalden blir större. Holkarna bidrar till att vissa lador får en längre livslängd eftersom markäga-

Foto: Per Lindh

ren finner en viss stolthet i att ha tornfalken på sina ägor och den gör dem dessutom en tjänst som sorkjägare. En aktiv dialog med lantbrukare är alltså centralt i projektet. Det finns en pedagogisk tanke.

Projektet har finansierats genom bidrag från Alvins fond samt numera med försäljning av

holkar avsedda för andra arter, bl.a. på Conventums trädgårdsmässa och vid Karlslunds trädgårdsdag i maj.

T.v. De som ingår i gruppen "Projekt tornfalk Västra Mälardalen" är Lennart Andersson, Laila Andersson, Johannes Eriksson och Ulf Eriksson. Ovan: Exteriör och interiör av boplat.

Foto: Ulf Eriksson

Början på ett fågelintresse

Pär O. Wendelstam

Fjorton år var jag när farfar Sven Rudolf gav mig tillverkningsritningar på större fågelholkar. Farfar och farmors fastighet hette Vrethammar, byggd 1938, och där kom jag att ha min uppväxt sedan fem års ålder.

I källaren fanns en stor snickarverkstad med allehanda utrustning och verktyg: snickar-

bord, hyvlar, borrarvängar, stämjärn, huggmejslar, tvingar, limknektar – ja, praktiskt taget allting för kreativt träarbete.

Farfar, en renässansmänniska av bästa snitt, teoretiskt skolad, med praktiskt handlag, konstnärlig, social och med en ständig verksamhetslust för att måla tavlor i olja, göra näverarbeten i form av smyckeskrin och snusdosor, tillverka allsköns träföremål och mycket annat.

Nu hade farfar bestämt att jag, en okunnig tonåring, skulle bygga holkar – fågelbo i trä eller annat material, men inte i plåt – till storskrake,

knipa, skogsduva och kattuggla. I sanningens namn visste jag ingenting om dessa fåglar; de var bara namn. I födelsedagspresent hade jag fått klassikern Fåglar i Sverige eller, som den ibland kallas, fågelskådningens Höga Visa av nestorn Erik Rosenberg.

En stor brädholk till den fiskliknande anden – storskrake – blev min första uppgift. Efter många timmars ungdomlig möda med råspont, läkt, trådspik, stödkäppar och tjärpapp var skapelsen till slut färdig.

Nu återstod uppsättning, men var och hur skulle det gå till? Intensivt kartstudium var ett tidigt intresse och efter flera timmar hängandes över topografiska kartor hade jag funnit vad jag sökte. En gammal ekskogsdunge på Lövön, idag ett Natura 2000 område för sin skyddsvärda ädellövskog och rikedom av olika lavararter, i närheten av Östra Hjälmarens vatten.

Som tur var hade jag en äldre kamrat som hade körkort och var fågelintresserad. En vårdag packade vi in holken i bilen och körde på en lång slingrig smal grusväg ut till Lövholmen. Väl framme satte vi upp holken i en präktig ek på ca tre meters höjd. Skulle den välbyggda holken locka till bosättning?

Tiden gick och en försommardag var det dags att undersöka holken. Hade den fått någon hyresgäst? Jag klättrar upp i eken, lyfter försiktigt på taket och finner till min glädje fyra ägg omgärdade av en vit dunkrans. De är starkt glänsande, blågröna och ovala i formen.

Med farfars hjälp konsulteras facklitteratur om oologi¹ på stadens bibliotek. Och då visar det sig att det är en knipfamilj som fastnat för lägenheten. Lite oväntat eftersom gammal litteratur föreskriver att en knipholk bör sättas nära stranden. Vilken omedelbar framgång!

Det lovar gott.

Efter en vecka cyklar jag ensam till skrakholken för att ånyo göra en kontroll. Förväntansfull klättrar jag upp i holkträdet och efter att tagit bort taket finner jag – till min stora förvåning – ytterligare tre ägg med lite gråvitt dun. Men dessa är enfärgat vitgula, starkt glänsande och betydligt större.² Facklitteraturen ger åter svaret – storskrake. Tydligen två hyresgäster. Hur tusan hänger det här ihop?

Förr plockade man sjöfågeln ägg, framförallt storskrakens, för att dryga ut kosthållet. Detta kallades äggning och räknades juridiskt som jakt och den som äggade måste ha jaktkort.

Långt senare i livet under mina ekonomistudier hade jag en synnerligen okonventionell och karismatisk lärare – ekonomidoktor och legitimerad psykolog. Vid ett lektionstillfälle säger han: ”Vad är bäst? Att ha hundra kronor i plånboken och ingen utanför dörren eller att ha tusen kronor och utanför dörren står en ondskefull penningsugen två meter lång man med en kroppskonstitution som ett kompakt avträde?”

Den insiktsfulle och kloke läsaren inser omedelbart sensmoralen till de olikstora äggen och drar en korrekt häckningsbiologisk slutsats.

Denna händelse tände mitt fågelintresse i tidiga ungdomsår. Med modernt pedagogiskt språkbruk var det ett tydligt exempel på upplevelsebaserad inläring.

Så var det med den saken. 🐦

2 Den fullvuxna knipans minimilängd är 40 cm och maxlängd 48 cm dess blågröna ägg har en genomsnittslängd är 59,3 mm och -bredd 43,3 mm. Storskrakens minimilängd är 58 cm och maxlängd 68 cm. Storleksskillnaden visar sig också i dess vitgula ägg som har en genomsnittslängd av 72,1 mm och -bredd 51,2 mm

1 Läran om äggen – oologi, och särskilt fågelägg – är en delvetenskap av ornitologin. Den minnesgode läsaren kommer ihåg frågeleken Tiotusen kronorsfrågan – Kvitt eller dubbelt på 50- och 60-talen med den legendariske programledaren Nils Erik Baehrendz. Om jag inte tar fel var oologi ett tävlingsämne i Tiotusen kronorsfrågan eller i någon av dess uppföljare.

OBSat i Närke marker perioden september - november

Ove Pettersson

Ett godtyckligt urval av noteringar från rapportsystemet Svalan. Inriktningen ligger på sällsynta fåglar, avvikande mängder eller udda tidpunkter för vanligare arter. Kort sagt - en skvalerspalt i god veckotidningsanda. Urvalet är således helt subjektiv och artikeln bör därför inte citeras i andra alster om fåglar i Närke.

En mild höst med extremt torr oktober och avslutande varm november skapade förutsättningar för mycket skådande. Vilket också framgår av min sammanfattning av observationer för perioden. Dock inga riktiga stänkare men svarthalsad dopping och skärnsnäppa är väl så trevliga arter för Närke.

ANDFÅGLAR - FLAMINGOER

Mindre sångsvan rastade i Rysjön med 2 adulta samt 3 årsungar 29 okt. Hösten är gäsens tid i landskapets våtmarker. **Sädgäss** rastade i Kvismaren med upp till 17 000 ex 1 okt. Sädgäss modell *rossicus* sågs med som mest 20 ex 1 nov samt 7 ex 29 nov i samma område. Rekordmånga **spetsbergsgäss** rastade i Kvismaren i okt. 1613 ex 9 okt samt 1460 ex 14 okt. Även denna höst fick vi besök av **fjällgäss**. Minst 3 olika individer i Kvismaren med som mest 3 ex 14 nov varav 1-2 ex med sändare. 1 ex 23 sept. samt 2 ex 28 okt är noteringar utöver fynden i nov. Ovanligt många **prutgäss** har setts i landskapet. I Rynningeviken sågs 70 ex 29 sept., 12 ex 30 sept. samt 14 ex 14 okt. Den 30 sept. sågs dessutom 24 ex vid Valen, Hjälmarén. Sista obsen gjordes med 2 ex vid Boglundsängen 7 okt. Toppnoteringen för **vitkindad gås** i Kvismaren blev 1750 st. den 14 nov. Anmärkningsvärt många **brunänder** har rastat i Rysjön under hösten. 60-90 ex har setts sept-nov. Många **bergänder** har också noterats i Rysjön och i Hjälmarén. 29 sept. - 18 nov fanns upp till 6 ex samtidigt i Rysjön. Förutom enstaka rastande ex i Hjälmarén sträckte 10 ex förbi Ormestahol-

me vid Oset 30 okt. En **alfågelhane** rastade till mångas glädje i Rysjön 4-16 okt. Dessutom noterades en hane vid Svartåns mynning 15 okt, en hona vid Geråsen, Viby, 18 okt-15 nov samt två hanar vid Ässöbron 21 okt. Den 2 sept. rastade hela 263 **sjöorrar** och 236 **svärter** vid Dimbo, Hjälmarén. Flockar med **salskrakar** har noterats vid Segersjö, Ässön, Katrinelund och Rysjön. Antalet i Rysjön har ökat och 2 nov noterades hela 75 ex. Två större ansamlingar med **småskrak** har setts vid Stora Röknen, Vättern. 180 ex 10 sept. och 55 ex 11 sept. **Vaktel** hördes från Bärsta åkrar 1 sept. och 1 ex stöttes upp på Nynäsängen 4 sept. En kull med 8 **rapphöns** flög upp vid s Tysslingen 11 nov. Enstaka **smålommar** är rapporterade från Hjälmarén och Vättern. Mer anmärkningsvärt är att totalt 142 st **storummar** rastade vid Stora Röknen, Vättern, 10 sept. **Smådoppingar, gråhakedoppingar** och **svarthakedoppingar** sågs i många vatten sept-okt. En smärre sensation var den **svart-halsade dopping** som upptäcktes av en skicklig skådare i Rysjön 10-14 okt. Fågeln födosökte oftast tillsammans med svarthakade kompisar och tillfälle gavs att studera artskilnader i vinterdräkt. En **rördrom** sträckte västerut vid Gällersta 23 nov. **Ägretthäger** fanns i Närke ända in i november. 2 ex i Kvismaren 4-8 sept. samt 1 ex i samma område 9 sept-7 okt. 1 ex i Oset 6-7 okt och samma dag även i Boglundsängen. I Vålakärret dök 1 ex upp 14-18 okt och slutligen fanns 1 ex vid Segersjövikén 31 okt-7 nov. Totalt har 2, möjligen 3 ex, funnits i landskapet under hösten.

Alfägel, adult hona, Geråsen, Viby

Foto: Märten Gustavsson

ROVFÅGLAR-VADARE

Endast fyra rapporter på **bivråk** finns för perioden. 20 sept. sågs 2 ex vid Venastugan, 1 ex vid Glanshammar samt 2 ex vid Lindbacka. Utöver dessa finns bara en obs med 3 ex vid Venastugan 27 sept. Sommarens glador höll sig kvar i området en bit in på hösten. **Brun glada** noterades med 1 ex över Restamossen 7 sept., 1 ex vid Venastugan 26 sept. samt med 1 ex i Kvismaren 24 okt. **Röd glada** fanns vid Nynäs, Kvismaren, 4-6 sept. samt 1 ex vid Rinkaby dagen därpå. Samma individ? Unga **stäpphökar** har passerat landskapet med 1 ex vid Årla, Sköllersta, 6 sept., 1 ex i Norra Tysslingen 13 sept. samt 1 ex över Nytorpsfälten, Karlslund 3 okt. Tre rappor-

Tretåig hackspett

Foto: Birdnerds.se

ter finns dessutom på obestämd **stäpphök/ängshök**. En ung **kungsörn** besökte Hjortkvarn 19 sept. Under okt. gjordes ett 10-tal obsar runt om i Närke. **Småfläckig sumphöna** sågs 20 sept. på Venamaden i samband med ringmärkning. Vid räkning av **travnorna** i Kvis-

maren 14 sept. blev summan 12 864 st. Under september gjordes ett 10-tal obsar av sträckande kustpipare. Höstens vadarskräll blev den **skärsnäppa** som rastade NO om Brearen i Hjälmaran 28 okt. Ett 15-tal **dvärgbeckasiner** har rapporterats från landskapets våtmarker. **Rödspov** av den isländska rasen *islandica* noterades med upp till 4 ex på Hammarmaden, Kvismaren, 12-19 sept. samt med 2

ex i Oset 21-27 sept. Sena höstfynd av spovar är inte vanliga. Två **småspovar** sågs vid Oset 23 sept. och en **storspov** rastade på åkrar i V Kvismaren 1-20 nov.

L A B B A R - UGGLOR

1 ex **kustlabb** sågs vid Valen, Hjälmaren, 9 sept. Stora flockar med **dvärgmåsar** dröjde sig kvar i Hjälmaren ända in i november. 420 ex vid Läppe 13 sept. och 270 ex i S Hjälmaren 30 sept. är bevis för det. Utöver Hjälmaren sågs

Hökuggla, Boglundsängen

Foto: Per Wedholm

även 2 ex vid Oset 21 sept. 7 ex i Läppe 9 nov utgör sista noteringen. Periodens enda **silltrut** sågs vid Ormesta Holme 30 sept. **Skräntärna** fanns vid Dimbobaden 2 sept. och en **svart-**

Kungsörn, Kvismaren

Foto: Birdnerds.se

BIRDNERDS

tärna utanför Valen 4 sept. **Turturduva** sågs vid ett fågelbord i Hasselfors under tre dagar kring 15 nov. Ett mindre antal **hökugglor** dök upp i november. 1 ex i Sörbybacken, Örebro, 13 nov, 1 ex vid Boglundsängen 16 nov samt 1 ex i Dunsjö/Vena Gruvfält. **Jorduggla** har endast noterats med 1 ex vid V Kröken, Kvismaren, 26 sept. samt 1 ex i Katrinelund, St Mellösa 3 okt.

NATTSKÄRROR - TRASTAR

Ett tecken på lyckade häckningar av **kungsfiskare** kan vara höstens många obsar på minst 9 olika lokaler. **Gråspett** kom fram till sina sedvanliga lokaler i okt/nov. 1 ex har noterats i vardera Arvaby, Flyhagen samt Garphyttans nationalpark. Rapporter på **tretåig hackspett** har ökat och framförallt är det glädjande att fåglar har sett på många nya lokaler. Garphyttans Nationalpark, Boängen Gällersta, Holmsjön i Kilsbergen, Ångsågens Gammelskog i Svennevad, Krogsjöskogen i Kvistbro samt Jättebergets Naturreservat i Degerfors. Ser ut som en smärre invasion. **Trädlärka** passerade Venan 2 och 5 nov. Två **berglärkor** rastade överraskande vid Venastugan 2 nov. En sen **ladusvala** sågs vid Välakärren, Viby, 17 okt. **Rödstrupig piplärka** är en typisk septemberart i Närke för skådare med hörseln i behåll. Noterades på många lokaler med som mest 5 ex i Oset 9 sept. En sen **gulärla** besökte Oset 1 okt. Och i Cementtrännen i Oset fanns **forsärila** 4-11 nov. Sågs även med 1 ex vid Backa Kvarn 8 nov. Det var gott om **blåhake** i september med som mest 4 ex i S Tysslingen 11 sept. samt 4 ex i Kvismaren samma dag. Den sista sågs i Rynningeviken 2 okt. **Svart rödstjärt** fanns på Kvarntorps Industriområde 1 sept-9 okt. Dessutom 1 ex vid värmeverket i Örebro 22 sept. och 9 okt.

SÅNGARE - KARDINALER

En **höksångare** ringmärktes vid Venakullarna 16 sept. **Gransångare** hördes vid färjeläget Hampetorp 14 nov. och två **lövsångare** rapporterades från V Oxhagen i Örebro 15 okt. **Brandkronad kungsfågel** sågs tillsammans med vanliga **kungsfåglar** i Nasta, Örebro, 14 nov. En raritet i Närke. Få **mindre flugsnappare**

ses på hösten men 10 okt rastade 1 ex i Rynningeviken. **Skäggmues** har rapporterats från en mängd lokaler med som mest 39 ex vid Venastugan 4 okt. **Stjärtmues** med karaktärer för den sydliga rasen *europaeus* sågs i Ormkärret, Kvismaren, 11 okt. Höstens enda obs av **pungmues** är det exemplar som ringmärktes på Åssön 21 sept. En **varfågel** tillhörande rasen *homeyeri* rapporterades från Egeby, Sköllersta, 22 okt. **Smalnäbbad nötkråka** av östliga rasen *macrorhynchos* sågs på Vinön 7 okt. Hela 20 st. **råkor** vid Ekbacken, Oset, 7 okt är noterbart. En **snösiska** har hållit till på Kvarntorps industriområde 16-18 nov. Några få obsar av **bändelkorsnäbb** har gjorts med 1 ex i Sköllersta 12 sept. och 2 ex över Nytorpsfälten, Karlslund, samma dag. Dessutom 5 ex vid Näsby, Örebro, 25 nov. **Lappsparrar** har setts på många lokaler med 1-2 ex. Slutligen rapporteras om de första **snösparrarna** vid Tysslingen 25 okt. samt som mest 40 ex. vid Hjälmarsberg 29 nov. 🐦

Så kan det gå ...

Marianne Johansson

Jag har alltid varit anti mot att publicera hela Fågelrapporten för Närke, likamed årsrapporten i Fåglar i Närke. Den tar alldeles för stor plats på bekostnad av mindre artiklar och nyheter har varit min åsikt. Efter en viss händelse så har jag helt ändrat åsikt. Har förstått betydelsen och lyckan att få läsa årsrapporten med först sedda arter, rapporteringsställen, datum och namn på varenda fågel och rapportör.

Det som hände och omvände mig ska jag berätta om här och nu.

Vi besökte Svennevadsspelen för ett par år sedan. För dig som inte vet vad Svennevadsspelen är så är det ett sommarspel, "buskis" med lokal anknytning till Svennevad och Hallsberg. En sån där alldeles underbar sommarter med lokala amatörer och en historia som kanske har hänt i bygden. Föreställningarna

ges en vecka under bästa högsommartid.

Vi satt och väntade att föreställningen skulle börja och som vanligt spanade man in om man kände någon i publiken.

Min syster knackar plötsligt på mig och viskar - ser du vad den gamle gentlemannen läser?

Jag spanar över till grannbänken och minsann sitter han inte och läser Fåglar i Närke!

Det måste ha varit sista veckan i juni för då kommer nr 2 av FiN med Fågelrapporten. Som alltid!

Jag kan inte låta bli att stirra men han är så inne i vad han läser så han ser ingenting av omvärlden. Han för med fingret på varje rad,

nickar och hummar. Ibland lyser han upp och mumlar än mer, så då drar jag den slutsatsen att han hittar någon han känner eller ännu bättre sitt eget namn vid någon förstaobs det året.

Vilken lycka, både för mig och läsaren som tar med sig FiN ut i naturen och sedan njuter av innehållet på det viset. Jag tror att läsaren hade mer behållning av tidningen än av Svennevadsspelen men det är en annan historia.

Så gick det till när jag förstod vikten av årsrapporten och att det ska vara hela rapporten och inget annat. Men den kanske kan publiceras på vår hemsida den dag när alla har tillgång till en dator och kan läsa den där. 🐦

Fågel, fisk eller mitt emellan

Valdemar Andersson

När du läser det här är det antagligen, vad sör-länningar kallar, vinter i Närke. För en ångermanlänning har vädertypen inget riktigt namn men vi kan i alla fall vara överens om att kalenderåret är slut för pessimisten och börjar för optimisten. Med andra ord, en tid för sammanfattning, eftertanke, begrundan och reflektion. Det är också tiden när de lyckade, framgångsrika och tillika, för det mesta, redan

rikligt belönade än en gång ska stå i dumburkens rampljus och motta priser för att de redan vunnit allt medan vi ordinära medelmåttor i bästa fall kan hävda oss i grenen flest sedda talgoxar vid det egna fågelbordet. Nu kunde man väl hävda att flest sedda talgoxar är minst lika prisvärt som exempelvis någon tusendel snabbare upp eller ner för en backe men sådana är nu en gång för alla inte reglerna för just dig. För mig är det annorlunda. Jag har av högre makter, som heter Åke, ombetts skriva den krönika du just nu läser. Följaktligen tvingades jag redan i november rannsaka mina minnen från 2015 och plocka fram mina vinnare och förlorare i kampen om de åtråvärda utmärkelserna. Tyvärr inser jag snabbt att jag inte ens i denna unika stund har chans att, som jag tycker, rättmätigt roffa åt mig någon av de hedervärda segrarna. Min belöning får i stället bli att redan i november lämna 2015 bakom mig och med en dryg månads försprång börja med visionerna och drömmarna för 2016. Kanske kan jag med detta lilla försprång, lite tur, och god planering stå där som vinnare i någon tävling om ett drygt år.

Årets bästa

Första pris går till Didrik Vanhoenacker.

Ända sen jag emigrerade till Närke har gråhägern hört till mina favoritfåglar. Ånger-

Gråhäger

Foto: Valdemar Andersson

manland har allt utom möjligen många gråhägrar. Gråhägern lockar mig genom att likna de urtidsödlor som, enligt de som anser sig veta, var ursprunget till dagens fåglar. Om jag hade trott på liv före eller efter detta hade jag troligtvis ansett mig vara reinkarnationen av en gråhäger i ett tidigare liv eller hoppats på återfödelse i hägerskepnad. Att bara stå för sig själv och hänga, oberörd av tidens gång och vardagsstress, är gråhägers lott och min dröm. Gråhägers arbetsmetod påminner också så mycket om mitt eget sätt att arbeta. Det må låta pretentiöst men jag definierar mig mer som naturfotograf än som fågelskådare. Likt gråhägern handlar det då om att vänta och vänta och sen ge upp och gå, alternativt flyga, hem eller, i lyckliga stunder, hugga som den berömda kobran. Visst, det går att ta hur många tekniskt fulländade bilder som helst på hur vackra fåglar som helst ur hur många vinklar som helst i hur vackra miljöer som helst. Herr eller fru pippi må vara hur välskapt, näpen eller ovanlig som helst. Bilden imponerar ändå inte på dagens bortskämda och bildöversköjda publik om det inte finns lite action med. Fredagen den 24 juli kom årets tillfälle för mig. I pölen vid Rosenbergsstugan i Oset stod en gråhäger och lurade. Jag såg på hägers axlar och huvud

att den fått syn på något ätbart och höjde min kamera. Ungefär samtidigt som mina armar började krampa av kamerans tyngd kom det blixtnabba hugget och upp kom hägern med en gädda. Frågan var bara, hur stor? Normal, stor eller enorm? Om jag kunde ta reda på hur lång gråhägers näbb var skulle jag med en linjal och en liten ekvation kunna räkna ut hur stor gäddan var. Det var här Didrik kom in i handlingen.

Sitt ovanliga namn till trots arbetar Didrik som jourhavande biolog på Naturhis-

toriska riksmuseet i Stockholm. Dit kan vem som helst, som i likhet med mig stöter på frågor om natur som inte låter sig besvaras i egna biblioteket eller i den allvetande webben, vända sig. Didrik tog sig tid att söka sig ner i de gissningsvis mörka och läskiga källarvalven under Naturhistoriska museet och mäta hur lång näbb en normalt funtad gråhäger begåvats med. Djupt där nere hittade han ett förmodat formalinstinkande och troligtvis dammigt kranium av en gråhäger i plastpåse och kunde berätta hur lång näbben är. (Du får svaret när du läst hela krönikan) Kan tyckas vara en obetydlig fråga om man ser till världspolitiken men för mig var den viktig. Jag hade till och med - möjligen i övermod- lovat hålla ett litet föredrag i ämnet inför något femtiotal åhörare utan att själv veta svaret så min ära stod på spel. Tack Didrik, du är 2015 års vinnare!

Årets sämsta: En icke namngiven fågelskådare som vill stänga Sveriges gränser.

Som fågelskådare gläds jag åt strömmen av exotiska fåglar som kommer till mina marker varje år. Tofsvipan från Medelhavsområdet och Turkiet. Sädesärlan från Mellersta Östern och Afrika och fiskljusen som med fara för livet flugit över Medelhavet från sitt hem

i Afrika. Fåglarna flyger till mig för att hitta mat till sina ungar och för att undkomma faror när ungarna är små. Jag förfasas över jakten på fåglarna i vissa länder och gläds över varje vilseflugens sällsynthet som ofrivilligt dyker upp i mina trakter så jag kan sätta ett kryss i mitt protokoll. För mig är det obegripligt att det finns fågelskådare som samtidigt som de gläds över fåglarna vill sätta en mur runt området som kallas Sverige och hindra människor som flyr undan svält och bomber att komma in. Nog är väl ett människoliv lika mycket värt som ett fågelliv. Nog har vi råd att ge en slant till tiggaren utanför affären när vi handlat fågelmat.

God Jul och Gott Nytt skådarår

Valdemar Andersson

PS: Näbben på en gråhäger är 15 centimeter från spets till mitt under ögat och gäddan är 50 centimeter plus/minus 2 centimeter. 🐟

Ungdomsaktiviteter - Se www.sofnet.org/nof-net/aktiviteter under rubrik Ungdomsgruppen.

Tjejaktiviteter - Se www.sofnet.org/nofnet/aktiviteter under rubrik Tjejgrupperna.

Exkursioner våren 2016

Lördag 2 januari - Artrace första lördagen efter nyår.

Har du inte varit med förut? Nu är det dags! Anmäl dig och kompisen/kompisarna till den här aktiviteten. Ställ upp i den klassiska varianten eller i den nya, snabbt växande ekologiska klassen där du bara utnyttjar miljövänliga färdmedel. Start 00:00 och målgång

kl 16:00 på Gröna Grodan i Örebro, där vinnarna koras.

Anmäl ditt lag bestående av minst två personer till Håkan Persson med ett sms till

076-551 56 81. Har du ingen att tävla med? Kontakta Håkan så ordnar han plats i ett lag. Se NOF:s hemsida* för ev. uppdatering av info.

Fredag 29 januari – måndag 1 februari - Vinterfåglar in på knuten

Hela Sverige räknar fåglar. Välj ditt eget fågelbord eller kom till Erik Rosenbergs stuga i Oset där Lars Johansson guidar den 31 januari 10.00-13.00.

Hjälp till att utöka kunskapen om våra vinterfåglar du också. Det är enkelt och kravlöst men gör stor nytta. Mer information kommer på vår hemsida* i januari.

Söndag 7 februari – Vinterexkursion till Garphyttans nationalpark

Grilla och skåda i ett av Närke's vackraste vinterlandskap NOF och ÖNF genomför traditionsenligt den här exkursionen första söndagen i februari. Överraskningarna finns där ute i skogen, kanske får vi se den diskreta tretåiga hackspetten eller någon annan vinterbekantkap. Klä dig varmt, ta med något att grilla och följ med! Samling vid p-platsen, Garphyttans nationalpark 09.30.

Vecka 12, måndag 21 mars – söndag 27 mars - Ugglevecka

För fjärde året i rad arrangerar NOF en ugglevecka med ugglelyssningar på olika håll i landskapet. Eftersom ugglor är nyckfulla och väderberoende bestämmer vi ganska sent vart vi åker. När det närmar sig kommer mer information på vår hemsida* om var, när och med vilken ledare det blir. Välj den kväll som passar dig bäst!

Söndag 17 april – Marksjön och Domarkärret

Nyhet för året, en exkursion till Marksjön och Domarkärret i Almby/Brickeberg. Samling vid Marks gård i universitetsområdets östra

del, kl 09.00 och den beräknas pågå till ca kl 11.00 Exkursjonsledare är Lars Johansson.

Kontaktperson för NOF:s exkursjoner är Lars Johansson 070-558 99 06 och Per Karlsson Linderum 072-513 60 29.

* Uppdaterad information finns på NOF:s hemsida <http://www.sofnet.org/nofnet>

Vid alla exkursjoner utgår en frivillig avgift på 20 kr till vår fågelfond. Om du vill ha hjälp med skjuts vid våra exkursjoner kontakta respektive ledare. Bilresor betalas direkt till förare med 7 kr/mil och resenär. (Rekommendation från styrelsen fr.o.m. 2014.) Vid resor med övernattning tas en mindre avgift ut av deltagarna för administration och till vår fågelfond.

Inomhusmöten 2016

Torsdag 21 januari - Drömfåglar i Anderna och Amazonas.

Ronnie Lindqvist berättar om en resa till Peru med dess myllrande fågelliv.

Fåglarna i kustens öknar och högt upp i Anderna står i skarp kontrast till de i Amazonas ångande djungel.

Vi kan förvänta oss att få se många bilder på spännande fåglar som de flesta av oss bara hört talas om och få lite tips och idéer om hur man genomför en sådan resa.

Torsdag 18 februari - Välkomna till NOF:s årsmöte! Efteråt visar naturfotografen Torbjörn Arvidson ett bildspel med titeln Fågelmöten från det gångna fågelåret 2015.

Torsdag 17 mars – Per Torgén från Örebro läns museum visar bilder av fotografen, musiker och ornitologen Knut ”Knutte” Borg, där vi i publiken får hjälpa till med att identifiera vilka personer som är med på bilderna.

Torsdag 21 april – Programmet ej fastställt!

Inomhusmötena äger rum kl 19 i Vasakyrkan, Vasagatan, Örebro

Ringmärkta fåglar

Ringar från döda eller avlästa data från levande fåglar sänds till:

Naturhistoriska riksmuseet, Ringmärkningscentralen, Box 50 007, 104 05 Stockholm tel. 08-5195 40 80. Fax 08-5195 42 44.

Uppge plats, omständigheter som dödsorsak, tid m m för fyndet.

Rapportera via webb:
www2.nrm.se/rc/rc-formular.html.se

Fågelakuten

Besvarar frågor om skadade eller tillvaratagna fåglar. Tar hand om skadade fåglar för rehabilitering. E-post: fagelakuten@telia.com. Se även vår hemsida: www.sofnet.org/nofnet/om-nof/fagelakuten.

Fågeldoktor'n

Staffan Ullström, Gällersta 244, 705 94 Örebro, tel. 019-23 92 37, 076-712 18 88

Övriga

Leif Sandgren, Örebro, tel. 070-256 73 95

Tage Carlsson, Vretstorp, tel. 0582-66 00 11

Leif Bertilsson, Fjugesta, tel. 0585-311 46

Ulla Wallin, Frövi, tel. 0581-331 79

Statens vilt

Den som påträffar ett dött djur av nedanstående arter skall anmäla detta till polisen för vidarebefordran till något av landets större naturhistoriska museer.

Artlista för fåglar:

Fiskgjuse	Svarttärna
Bivråk	Storkar
Örnar	Rördrom
Glador	Lunnefågel
Kärrhökar	Salskrake
Falkar	Svarthalsad dopping
Tornuggla	Skärfläcka
Hökuggla	Gråspett
Berguv	Vitryggig hackspett
Fjälluggla	Mellanspett
Lappuggla	Kungsfiskare
Slaguggla	Härfågel
Fjällgås	Blåkråka
Skräntärna	Sommargylling

NOF:s försäljningsmateriel

NOF-kåsa, mörkgrön, m. NOF-logga	30 kr
NOF-dekal små	3 kr/st
stora	10 kr/st
Artlista Närke	gratis
Småfågel-, grå flugsnappar- och starholk	75 kr/st
Knip- och uggleholk	400 kr/st

NOF-keps, svart med broderad vit logga i storlek för alla. 150 kr/st
Porto + frakt tillkommer

Vill du handla? Vänd dig till Bengt Jalsborn
Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro, Tel. 019-12 70 80,
070-113 47 99. E-post: b.jalsborn@gmail.com

Regionala rapportkommittén (Rrk)

Sammanställande:

Johan Åhlén Tel. 070-536 62 91
Pålsbodagatan 13 70218 Örebro
E-post: johan.ahlen@hotmail.com

Övriga medlemmar:

Ola Erlandsson, Magnus Friberg,
Ove Pettersson och Andreas Sandberg

NOF:s tjejgrupper

Ami Sundén, Tel. 070-944 73 00
Annika Lorin, Tel. 019-24 48 46

NOF:s Ungdomsgrupp

Vakant! Kontakta Ronnie Lindqvist Tel. 070-262 14 17 eller Ulf Jorner Tel. 070-661 66 55

Osetkommittén

Kommittén för skötsel av naturreservatet Oset-Rynningeviken. NOF:s representant är:
Leif Sandgren, Tuppa Klaras väg 18, 702 29 Örebro
Tel. 070-256 73 95. E-post: leif.tuppaklara@gmail.

Svansjön Tysslingen

NOF:s representant i stiftelsen:
Helny Olsson, Arvaby, 719 95 Vintrosa, Tel. 019-29 90 03 eller 070-5762981. E-post: helny@telia.com

Skjutfältsbesök?

Planerar du utflykt till Kilsbergen och skjutfälten kan du kolla på webbplats www.skjutfalten.se vilka dagar dessa är avlysta.

Kamakura

Nyhet!

**Kamakura EDV-81
25-55x W**

B

Avs: Trio Tryck AB • Box 1504 • 701 15 Örebro

Innehållsförteckning

Omslagsbild: Grönsiska TextAnn-Margret Elmroth	1
Ordföranden har ordet Ulf Jorner	1
Gott Nytt År Redaktionen och Styrelsen	3
Kallelse till årsmöte 2016 Styrelsen	3
Studiecirkel 2016 Ulf Jorner och Bengt Jalsborn	4
Nominera kandidat till Årets Gulspär Styrelsen	4
Öland 8-11 oktober Bengt Andersson	5
Rynningeviken 2015 Leif Sandgren	8
Fåglar i våtmarkerna vid Oset Lars Johansson	9
Appar till din Iphone Kent Halttunen	13
Vit kaja på stån Marianne Johansson	13
Missbildad ormvråk Leif Sandgren	14
Hur närgången får en fågelvän bli? Kent Halttunen	15
Vilka är Närkes sällsyntaste häckfåglar? Michael Andersson	18
Vilka häckande fågelarter i Närke tror du är sällsyntast? Åke Lorin	18
Havsörnarna vid norra Hjälmarsstranden Ulf Eriksson	19
Falsterboresan 2015 Åke Lorin	22
Västra Mälardalens tornfalksprojekt Ulf Eriksson	26
Början på ett fågelintresse Pär O. Wendelstam	27
OBSat i Närkemarker perioden september - november	
Ove Pettersson	29
Så kan det gå ... Marianne Johansson	32
Fågel, fisk eller mitt emellan Valdemar Andersson	33
Program	35